

КОНЦЕПЦІЯ
РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ
В АВТОНОМНІЙ РЕСПУБЛІЦІ КРИМ
(шифр – «Місцеве е-урядування»)

КОНЦЕПЦИЯ
РАЗВИТИЯ ЭЛЕКТРОННОГО ПРАВЛЕНИЯ
В АВТОНОМНОЙ РЕСПУБЛИКЕ КРЫМ
(шифр - «Местное э-правление»)

КЪЫРЫМ МУХТАР ДЖУМХУРИЕТИНДЕ
ЭЛЕКТРОН ИДАРЕСИНИНЪ ИНКИШАФ
КОНЦЕПЦИЯСЫ

Севастополь – 2010

Концепція підготовлена за фінансової підтримки Міжнародного фонду "Відродження"

КОНЦЕПЦІЯ
РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ
В АВТОНОМНІЙ РЕСПУБЛІЦІ КРИМ
(шифр – «Місцеве е-урядування»)

Керівник проекту: Прималенний О. О.
Голова Севастопольського відділення
Всеукраїнського Комітету підтримки Програми ООН щодо
навколишнього середовища (СВ УкрЮНЕПком),
лауреат Державної премії Республіки Крим (1993 р.),
кандидат географічних наук

Керівник робочої групи: Зубарєв В. В.
Голова Кримської колегії адвокатів,
заслужений юрист України.

Робоча група: С. Г. Івлєв, О. П. Котов, В. В. Ляхов, Л. В. Лук'янчикова, М. В. Тацій,
В. І. Храпак, Д. В. Шестітко

В Концепції визначені мета, предмет діяльності, основні завдання, функції та базові принципи, етапи, передумови впровадження та розвитку електронного урядування на рівні системи місцевого самоврядування, його невід'ємні особливості в умовах криз та в цілому державна політика в цій сфері. Запропоновано визначення й поняття, механізми управління розвитком місцевого е-урядування, надання електронних послуг.

Поява в системі соціального управління в Україні концептуальних пропозицій сучасних методів та засобів розвитку місцевого електронного урядування на прикладі Автономної Республіки Крим як складової частини механізму державного електронного урядування в Україні дозволяє затверджувати про наявність системності в політиці державного будівництва України як суверенної і незалежної, демократичної, соціальної, правової держави. Звичайно, суть такого складного явища як становлення нації не могла проявитися відразу же після здобуття нею державності, але вже дана політика починає знаходити все більш серйозну теоретичну підтримку в рамках відродження та подальшого розвитку українського суспільствознавства в умовах інформаційного суспільства.

Севастополь – 2010

Концепція підготовлена за фінансової підтримки Міжнародного фонду "Відродження"

ЗМІСТ

1.	Принципи розвитку електронного урядування в Автономній Республіці Крим як системи е-урядування на рівні місцевого самоврядування з регіональним центром	3
1.1.	Визначення й поняття у сфері розвитку місцевого е-урядування	4
1.2.	Політика розвитку місцевого е-урядування	5
2.	Передумови розвитку місцевого е-урядування.....	6
3.	Мета, предмет діяльності та основні завдання розвитку місцевого е-урядування....	8
4.	Нормативно-правове забезпечення розвитку місцевого е-урядування в АР Крим	8
5.	Спосіб надання органами місцевої влади електронних послуг з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.....	10
5.1.	Місцева політика зі створення та передачі місцевих інформаційних е-ресурсів....	10
5.2.	Організація «зворотного зв'язку» місцевих органів влади на базі е-приймальні ...	13
5.3.	Особливості захисту інформації при використанні е-технологій.....	15
6.	Е-демократія на рівні місцевого е-урядування.....	16
7.	Етапи розвитку місцевого е-урядування в АР Крим	17
8.	Управління розвитком місцевого е-урядування в АР Крим	18
9.	Місьцеве е-урядування в умовах криз.....	18
10.	Очікувані результати місцевого е-урядування в АР Крим.....	19
11.	Післямова	20

1. Принципи розвитку електронного урядування в Автономній Республіці Крим як системи е-урядування на рівні місцевого самоврядування з регіональним центром

Принципи розвитку електронного урядування (надалі – е-урядування) в Автономній Республіці Крим (надалі – АР Крим) виникають із загальних засад електронного урядування в Україні, відповідають їх вимогам та розширюють їх зміст особливостями організації е-урядування на рівні системи місцевого самоврядування з регіональним центром:

1. Процес розвитку місцевого електронного урядування в АР Крим є невід’ємною частиною загального розвитку електронного урядування в Україні.

2. Концепція розвитку електронного урядування в АР Крим є складовою частиною Концепції розвитку електронного урядування в Україні, яка розширює її зміст особливостями організації електронного урядування на рівні системи місцевого самоврядування у містах, селах та селищах через е-портал регіонального центру (надалі – населені пункти).

3. Політика розвитку місцевого електронного урядування в АР Крим передбачає організацію зворотного зв’язку на базовому рівні суб’єктів електронного урядування населених пунктів, територіальні громади яких мають право самостійно вирішувати місцеві питання в рамках Конституції та Законів України (надалі – місцеве е-урядування).

4. Організація розвитку місцевого е-урядування має бути типовою для усіх населених пунктів як адміністративно-територіальних одиниць АР Крим та обпирається на інформаційно-аналітичні ресурси соціального, економічного, природоохоронного і ландшафтно-екологічного характеру на підставі генеральних планів та правил забудови.

5. Політика розвитку місцевого е-урядування в АР Крим має спиратися на досягнення реальної та електронної демократії на державному рівні, бездоганно використовувати та розвивати без суперечливості нормативно-правову базу українського законодавства шляхом урахування особливостей та можливостей місцевого самоврядування як розпорядника конкретної матеріальної та фінансової основи в інтересах територіальних громад населених пунктів України як складових її народу, території й умов життя та діяльності.

6. Створення та облік основних груп місцевих інформаційних ресурсів повинно обпирається на однакову структуру їх організації, у тому числі з:

- розробки Статуту населеного пункту, структура якого має передбачати повний опис можливостей та завдань територіальної громади й місцевих органів влади як єдиної системи функціонування і розвитку матеріальної й фінансової основи та виробничих відносин, що виникають у процесі життєдіяльності громади;
- визначення системи критеріїв соціальних, економічних, природоохоронних та ландшафтно-екологічних вимог до підвищення якості життя як передумови усвідомленої якості розвитку;
- створення програм та проектів інформатизації органів місцевого самоврядування як інструменту реалізації вимог Статуту населеного пункту, які повинні відповідати Національній програмі інформатизації, відповідній регіональній програмі і включати в себе територіальні частини галузевої та регіональної програм з урахуванням місцевих особливостей та можливостей;
- ведення кадастру містобудівних об’єктів задля інвентаризації земельних, майнових та кадастрових справ територіально-господарських комплексів на кожного землекористувача (забудовника);
- формування та впровадження містобудівних планів та правил забудови і використання територій населених пунктів як інструментів втілення заданих критеріїв розвитку із урахуванням інтересів держави, фізичних осіб та їх об’єднань на прикладі вже створених місцевих нормативних актів: «Порядок формування та виконання програми і проекту інформатизації Джанкойської міської Ради як органу місцевого самоврядування міста Джанкой», «Організація забудови та використання території міста Севастополя як екополіса сучасними методами та засобами управління розвитком».

1.1. Визначення й поняття у сфері розвитку місцевого е-урядування

Визначення й поняття місцевого е-урядування спираються та розширюють категорійно-понятійний апарат Концепції розвитку е-урядування в Україні, доповнює його перелік додатковими визначеннями й поняттями для сфери розвитку місцевого е-урядування, й не повторює такі з нього, що мають загальне значення для цих різних рівнів управління:

Автоматизоване робоче місце функціональне (АРМ) – апаратно-програмний комплекс збору, обробки, створення, зберігання та передачі інформації за функціональними обов'язками користувача.

Електронна місцева влада в АР Крим – представницька та місцеві органи влади в АР Крим, які представлені у інформаційному середовищі за допомогою електронних інформаційно-комунікаційних технологій.

Е-портал «Регіонального центру розвитку е-урядування в АР Крим» – е-портал, через який в режимі «зворотного зв'язку» планується взаємодія суб'єктів системи місцевого самоврядування, фізичних і юридичних осіб та різнорівневих органів влади згідно формалізованого переліку та протоколу обміну даними, який виключає несанкціонований доступ третіх осіб до інформації про громадян, приватну власність та приватне життя.

Індекс готовності місцевого е-урядування - сукупність показників (індикаторів), що характеризують стан інформаційного середовища місцевого е-урядування та рівня забезпечення доступу до інформаційних ресурсів представницьких та місцевих органів влади АР Крим «громадянина, суспільства, держави та представників бізнесу».

Інформаційне середовище місцевого е-урядування - сукупність інформаційних ресурсів, технічних і програмних засобів зберігання, обробки і передачі інформації місцевих органів влади відносно матеріальної та фінансової основи територіальної громади і якості розвитку адміністративної території.

Інформована територіальна громада - осередок народу України, що проживає у конкретному населеному пункті з фактичними умовами та ресурсами, обізнана щодо їх розподілу, використанню та можливостям впливу на планування розвитку через генеральний план та правила забудови й має відкриті відомості щодо особливостей та можливостей членів територіальної громади, як:

- фізичних осіб по рівню здатності щодо діяльності суб'єктами права,
- членів територіальної громади, що зареєстровані за місцем проживання та є співвласниками матеріальної та фінансової основи місцевого самоврядування,
- громадян, що є представниками народу України та носіями державної влади.

Концепція розвитку місцевого е-урядування – конструктивний принцип урахування та використання необоротності, направленості, закономірності змін матерії та свідомості як їх універсальній властивості шляхом створення прогнозованих передумов завчасного і безперервного витиснення та заміщення суті існуючих авторитарних форм соціального управління на організацію спільного планування та прийняття рішень органами місцевої влади та територіальною громадою у складі її громадян, їх корпоративних та громадських об'єднань щодо розвитку місцевих продуктивних сил та адміністративної території.

Міське е-урядування – сучасний спосіб виконавчо-розпорядної організації системи місцевого самоврядування в режимі реального часу за допомогою електронних інформаційно-комунікаційних технологій як складова державного е-урядування на відповідному рівні соціального управління в Україні.

Місцевий інформаційний ресурс - сукупність інформаційно-аналітичних даних для наповнення баз даних та знань протоколів зв'язку суб'єктів інформаційного середовища місцевого е-урядування.

Місцева політика інформаційно-аналітичної підтримки е-урядування - сукупність основних напрямів і способів інформатизації системи місцевого самоврядування за встановленими місцевими пріоритетами щодо створення інформаційних ресурсів та їх використання для розвитку інформаційного середовища й інформованості територіальної громади.

Система місцевого самоврядування населеного пункту – сукупність територіальної громади та органів місцевого самоврядування населеного пункту, який є самостійною адміністративно-територіальною одиницею України.

Статус соціального управління в АР Крим – місцеве самоврядування, представницьким органом якої є Верховна Рада, яка в межах власних повноважень приймає рішення та постанови, які є обов'язковими до виконання в АР Крим.

1.2. Політика розвитку місцевого е-урядування

Політика розвитку місцевого е-урядування як складова частина державної політики розвитку е-урядування України є одним з основних засобів розбудови в населених пунктах, регіонах та державі інформаційного суспільства та е-демократії. Ця політика забезпечує інформованість територіальних громад щодо управління матеріальною та фінансовою основою їх адміністративно-територіальних одиниць і сприяє розвитку партнерства, підвищення ефективності діяльності всіх суб'єктів місцевого і державного е - урядування у вигляді фізичних та юридичних осіб, влади та суспільства України.

Реалізація політики місцевого е-урядування передбачає:

- формування політики розвитку місцевого е-урядування як невід'ємної складової державної політики е-урядування України та суттєвого прискорення позитивних соціально-економічних перетворень;
- затвердження політики розвитку місцевого е-урядування в Статутах населених пунктів із змістом, що відповідає моделі ринкової економіки із зміною, у тому числі, принципів:
 - ✓ громадського самоврядування щодо прав та відповідальності громадян за участь у плануванні розвитку населеного пункту, керування власністю у вигляді містобудівних об'єктів, формування доходної частини місцевого бюджету, створення робочих місць, дотримання вимог техногенної, санітарної і природоохоронної безпеки виробництва;
 - ✓ структури та функцій органів місцевого самоврядування щодо відкритості прав та відповідальності усіх посадових осіб, їх участі у плануванні розвитку населеного пункту, формуванні і витрат бюджету та інше;
 - ✓ порядку взаємодії громад та органів місцевого самоврядування між собою, суспільством, фізичними та юридичними особами;
 - ✓ вимог (до чиновників) та преференцій (громадянам) до знання е-технологій та підтримки учбового процесу методом дистанційної освіти на базі учбових тренажерів;
- цілеспрямовану узгоджену діяльність територіальних громад та органів місцевого самоврядування на впровадження у населених пунктах е-демократії шляхом удосконалення «зворотного зв'язку» місцевого е-урядування із комунікацією міжміських (сільських, селищних) зв'язків через е-портал «Регіонального центру розвитку е - урядування в АР Крим» у місті Судак, який згідно з Меморандумом Міжнародного Фонду «Відродження» від 28.12.2007 р. взаємодіє із Радою Міністрів АР Крим та Міністерством регіонального розвитку та будівництва України;
- підвищення ефективності інформатизації адміністративних процесів в органах місцевого самоврядування шляхом створення цільових функціональних АРМ для виконання найбільш складних рутинних обов'язків усіх посадових осіб та роботі із електронною приймальною на «зворотний зв'язок»;

- створення на підставі цільових функціональних АРМ посадових осіб інформаційно-аналітичної та інформаційно-комунікаційної інфраструктури місцевого е-урядування як бази інформаційних ресурсів для реалізації е-демократії, які повинні створюватися у реальному часі звітності та відповідей на запит фізичних та/або юридичних осіб;
- забезпечення навчання службовців, громадян, представників бізнесу застосуванню технології місцевого е-урядування;
- створення системи мотивації розвитку місцевого е-урядування та використання його можливостей.

2. Передумови розвитку місцевого е-урядування

Для розуміння передумов розвитку місцевого е-урядування та окремих особливостей їх стримування або прискорення, слід визначити основні методологічні засади забезпечення цієї діяльності в межах державної політики з питань інформатизації та е-урядування на місцевому рівні:

1. Питання правового забезпечення становлення інформаційного суспільства як передумови появи його основних важелів – е-демократії та е-урядування - регулює Закон України "Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007- 2015 роки" від 09 січня 2007 року. Де, зокрема, розвиток інформаційного суспільства в Україні визначається одним з пріоритетних напрямків державної політики та формується основне завдання на розвиток інформаційного суспільства в Україні.

Особливістю недостатньої якості нормативно-правового забезпечення розвитку місцевого е-урядування є відсутність достатньої законотворчої уяви про склад суспільства у цілому і населення територіальних громад, зокрема, як наслідок, де-факто виключення місцевої нормотворчості із поняття «державне управління».

2. В Законі України «Про Національну Програму інформатизації» визначаються загальні основи формування, виконання та корегування Національної Програми інформатизації, яка пропонує, у свою чергу, стратегію рішення проблем забезпечення інформаційної підтримки соціально-економічної, науково-технічної, захисної (оборонної), національно-культурної та іншої діяльності в сферах загальнодержавного значення. Вона також включає: Концепцію Національної програми інформатизації; сукупність державних програм з інформатизації; галузеві програми і проекти інформатизації; регіональні програми і проекти інформатизації; програми и проекти інформатизації органів місцевого самоврядування (надалі – місцева програма інформатизації).

Особливістю недостатньої якості нормативно-правового забезпечення розвитку місцевого е-урядування є відсутність достатності «укладеного права» на створення її базового елементу у вигляді місцевої програми інформатизації та конкретизації поняття «територіальна частина регіональної та галузевих програм» у її складі.

3. За Законом України «Про Національну програму інформатизації», програма направлена на вирішення комплексу взаємозв'язаних окремих завдань (проектів) інформатизації, націлених на реалізацію пріоритетних напрямів створення сучасної інформаційної інфраструктури України за рахунок концентрації і раціонального використання фінансових, матеріально-технічних і інших ресурсів, виробничого і науково-технічного потенціалу держави, а також координації діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій усіх форм власності і громадян у сфері інформатизації, а також формування системи національних інформаційних ресурсів.

Особливістю недостатньої якості нормативно-правового забезпечення розвитку місцевого е-урядування є формування нормативно-правового поля у міру прийняття загальнодержавних актів і за їх ініціативою.

З наведених проблем реалізаційної основи, що необхідна для розвитку місцевого е - урядування в АР Крим, слід зазначити, що міжнародна практика розробок і впровадження електронного уряду яскраво вираженого напряму стосовно умов місцевого самоврядування в зарубіжних країнах також до цих пір не спостерігається. Але логіка розвитку саме цієї ідеї в зарубіжних країнах з часів її зародження у першій половині XX століття, не може бути прикладом для України:

- за відсутністю досі відповідного сучасній моделі ринкової економіки приватного права на власність взагалі та на інформацію, як власну річ, зокрема;
- за наявністю «де-юре» однакового подання «прилюдного права»:
 - на інформацію, що створена за державні кошти та є власністю держави, але «де-факто» не має через це «прилюдності»;
 - на інформацію, що створена за кошти місцевого самоврядування та є власністю виборного органу територіальної громади, тобто «де-факто» є «прилюдною».

Таким чином, можливі такі окремі висновки щодо передумов розвитку е-урядування:

1. Розвиток системи е-урядування в Україні має ті ж особливості, що і в інших країнах, рівень розвитку в яких залежить, в тому числі, від фінансової складової.
2. Світова практика не виділяє досить різкої особливості формування і діяльності е-урядування в умовах місцевого самоврядування, оскільки електронним технологіям це просто байдуже, але проблеми е-демократії в Україні стосуються більш проблеми перехідного періоду суспільної свідомості до усвідомлення кожним громадянином:
 - ідеології соціальної, правової, демократичної держави на підставі володіння народом України умовами та ресурсами життя і діяльності у вигляді розподілу цієї матеріальної та фінансової основи між територіальними громадами;
 - відповідальності кожного чиновника за якість та прозорість цього розподілу;
 - відповідальності кожного громадянина за наслідки володіння якимось майном;
 - відповідальності органів влади та суспільства за захист приватного права фізичних та юридичних осіб шляхом протидії збору інформації про них та втручання в їх приватне життя без їх згоди за наслідками розвитку е-технологій.
3. Впровадження і розвиток «е-урядування» в умовах АР Крим і взагалі в умовах місцевого самоврядування викликає необхідність враховувати визначену «чисто кримську специфіку» і місцеві особливості: множинність різних рас, національностей, конфесій та деяку нестабільність суспільно-економічного розвитку у зв'язку з цим.
4. Основними перешкодами до впровадження електронних технологій є низьке фінансування і недостатня правова і технічна культура населення, несприйнятливість комп'ютеризації і незацікавленість в технологічному прогресі.
5. Відсутність у мешканців - членів територіальних громад, - відчуття і відповідальності колективного власника, що наводить до недорозвинення та перекосам в міській інфраструктурі, економічній стагнації і дискримінації прав мешканців з боку самих органів самоврядування, для яких реалізація різного роду програм з вдосконалення системи управління і розвитку місцевого бізнесу, комунальної власності, культури, освіти та інших сторін діяльності територіальної громади, представляє собою вельми складне організаційне завдання.
6. Для створення реальної інформаційної рівності потрібно удосконалення структури та якості достатньо великої кількості WEB-сайтів органів влади, населених пунктів, закладів, підприємств і господарств, багато з яких структурно далекі від досконалості, логічно не підпорядковані будь-якій системі, що погіршується відсутністю стандартів, регламенту роботи та ін.
7. Необхідно внести зміни до Закону України «Про звернення громадян» в частині регламентації процедури дистанційного звернення громадян (порядок подачі такого звернення, терміни розгляду і т. ін.).

3. Мета, предмет діяльності та основні завдання розвитку місцевого е-урядування

Метою розвитку місцевого е-урядування в АР Крим є розвиток е-демократії між фізичними особами та їх корпоративними і громадськими об'єднаннями у складі його територіальних громад (як осередків інформаційного суспільства) з органами місцевого самоврядування та іншими органами влади.

Предмет діяльності розвитку місцевого е-урядування в АР Крим полягає у досягненні європейських стандартів якості електронних послуг, відкритості та прозорості влади для фізичних та юридичних осіб, їх корпоративних та громадських об'єднань.

Основними завданнями розвитку місцевого е-урядування для задоволення потреб його суб'єктів є:

- забезпечення передумов щодо створення суб'єктами місцевого е-урядування електронних інформаційних ресурсів та протоколів зв'язку (обміну даними) на підставі узгоджених програм та проектів інформатизації органів місцевого самоврядування:
 - підвищення якості та доступності інформаційно-комунікаційних технологій;
 - усунення перешкод з підвищення якості е-послуг для фізичних та юридичних осіб, спрощення процедур та зниження витрат на їх отримання;
- забезпечення належного рівня інформаційної безпеки для різних рівнів статусу людини: як фізичної особи – власника особистого майна, як члена територіальної громади – співвласника матеріальної та фінансової основи місцевого самоврядування його адміністративно-територіальної одиниці, як громадянина й представника народу України – співвласника природних умов і ресурсів держави згідно Конституції України;
- забезпечення відкритості інформації про діяльність органів місцевого самоврядування, розширення доступу до неї та надання можливості безпосередньої участі фізичних осіб та їх корпоративних і громадських об'єднань у процесах підготовки та експертизи проектів рішень, що приймаються на рівні органів місцевого самоврядування;
- забезпечення прав фізичних та юридичних осіб на віддалений доступ до всіх видів «відкритої державної та комунальної» інформації, що має індивідуальну та суспільну значимість;
- системо утворююче законодавче забезпечення місцевої нормотворчості.

Організаційні та технологічні основи місцевого е-урядування повинні забезпечувати вимоги Концепції розвитку державного е-урядування в Україні з урахуванням місцевих можливостей та особливостей.

4. Нормативно-правове забезпечення розвитку місцевого е-урядування в АР Крим

Законодавче забезпечення е-урядування на даний час є фрагментарним і неповним, що стримує розвиток місцевого е-урядування. Наприклад, нормотворчість на підставі Актів Верховної Ради та Ради Міністрів АР Крим, що регулюють сферу інформатизації суспільства в АР Крим у складі його територіальних громад та створюють основу для розвитку місцевого е-урядування, вибірково обмежується наступними:

1. Постанову Верховної Ради АР Крим «Про республіканську програму інформатизації загальноосвітніх, позашкільних, професійно-технічних і вищих учбових закладів Автономної республіки Крим до 2010 року», розроблено з метою реалізації Державної програми «Інформаційні та комунікаційні технології освіти та науки» на 2006-2010 роки.

2. Постанову Ради Міністрів АР Крим «Про затвердження Плану заходів щодо створення республіканської системи електронного інформаційно-бібліотечного ресурсу».

3. Постанова Ради Міністрів АР Крим «Про республіканський електронний реєстр інвестиційних (інноваційних) пропозицій (проектів) і інвестиційних майданчиків», затверджена відповідно до Постанови Ради Міністрів АР Крим 24.10.2006 р.

«Про підсумки соціально-економічного розвитку Автономної Республіки Крим за 9 місяців 2006 року і заходах по виконанню постанови Кабінету Міністрів України від 3 жовтня 2006 року з метою залучення інвестицій в економіку Криму», що встановили порядок формування і супроводу республіканського електронного реєстру інвестиційних і інноваційних проектів і пропозицій, що затвердили типові форми відповідних паспортів.

4. Розпорядження Ради Міністрів АР Крим «Про порядок використання електронної пошти для термінового обміну службовими документами з центральними органами виконавчої влади», яке встановило та підтвердило порядок обміну службових документів із центральними органами влади та управліннями.

5. Постанова Ради Міністрів АР Крим «Про електронний обіг коштовних паперів та Кримський республіканський депозитарій» за 1996 г., N 6, з метою забезпечення контролю за обігом коштовних паперів та недопущенню можливості правопорушень при здійсненні операцій з коштовними паперами.

6. Ряд інших нормативних актів, що мають галузевий характер.

При цьому якість місцевої нормотворчості в рамках законів та інших нормативних актів України в АР Крим має значну перспективу, якщо системну і досить ефективну організацію цієї роботи здійснити на основі використання нормотворчих можливостей органів місцевої влади, наданих законодавством про місцеве самоврядування, максимально поєднуючи положення, наприклад, Статуту населеного пункту (Муніципального кодексу) та типової місцевої програми інформатизації (зміст Статуту населеного пункту та відомість виконання робіт місцевої програми інформатизації), для чого:

а) Навіть не стосуючись питань недостатності фінансування через мізерність місцевих бюджетів, проблем із земельною інвентаризацією і кадастром, браку кваліфікованих кадрів, політичних протиріч між представницькими і виконавчими органами влади, втручання центральних органів влади в місцеві справи і багато чого іншого, особливо слід зауважити на потребу активізації нормативної творчості органів місцевої влади:

- не вимагає доказів істина, що юридично коректна робота з формування і прийняття нормативних актів цього рівня є основою їх успішної реалізації, важливою ознакою дотримання принципу верховенства права, показником правової культури муніципалітету. Загальні регламентуючі початки цієї діяльності містяться, зокрема, в Європейській хартії місцевого самоврядування, прийнятою Радою Європи 15.10.1985 р. ст.ст.143 і 144 Конституції України, Закону України «Про місцеве самоврядування», ст.169 Цивільного кодексу і ряду інших законів і підзаконних актів;
- хоча ці нормативно-правові акти й не дають буквального переліку, вони досить детально визначають нормативні можливості місцевих органів влади.

б) При визначенні передумов організації місцевого е-урядування не слід забувати загальнотеоретичні принципи дії правової норми «у просторі, в часі, по колу об'єктів і тому подібне», що сповна може бути застосовано при вирішенні багатьох неординарних питань, що виникають в муніципальній практиці, бо в той же час:

- інтереси муніципальної влади легко входять в конфлікт з позицією центральних органів;
- це постійно «підпитує» проблему конкретизації і розширення повноважень перших.

в) Використання різновиду правових норм сприятиме просуванню в життя багатьох рішень, хоча прямо і не передбачених, наприклад, ст.144 Конституції України, але і не заборонених нею; цілком природно, що дані документи передбачають і пропонують доповнення, зміну і прийняття нових нормативних актів, у тому числі і місцевих. Щось зараз знаходиться в компетенції місцевих Рад, якщо виходити з повноважень місцевого самоврядування, і це вже можна використовувати в роботі, а щось за його межами, і в цьому випадку бажано ініціювати законодавчу творчість держави з боку територіальної громади.

г) Найважливішою проблемою при цій діяльності є необхідність прийняття плану активних дій, направлених на контроль і трансформацію суспільної свідомості щодо місцевого самоврядування як частини державного устрою й індивідуальних психологічних установок. Це може бути як на певній зацікавленості самим технічним прогресом, так і на матеріальних стимул-реакціях (укладення різних договорів з наданням пільг, виділення субсидій з місцевого бюджету та ін.). В умовах цілеспрямованої технічної й ідеологічної пропаганди, що орієнтована, перш за все, на нові покоління, це може привести до успіху, аналогічного тому, який був досягнутий впровадженням стільникового телефонного зв'язку.

5. Спосіб надання органами місцевої влади електронних послуг з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій

Однією з основ діяльності «е-урядування» є надання послуг органами місцевої влади на основі інформаційно-комунікаційних технологій. Це означає, що мешканець населеного пункту або найжджий громадянин, заповнивши певну стандартну, затвердженої форми анкету (реєстраційну картку і тому подібне) безпосередньо на сайті певного органу влади, або заповнивши анкету в електронній формі і приславши її електронною поштою у відповідний орган влади, може отримати ту або іншу адміністративну послугу, наприклад, реєструватися (принцип єдиного вікна) як суб'єкт підприємницької діяльності, продовжити договір оренди і тому подібне. Це завдання включає ухвалення Закону України «Про адміністративні послуги», в якому був би передбачений спосіб надання адміністративних (від органів влади) послуг, які повинні надаватися громадянам, у тому числі через Інтернет, за допомогою «call-центрів» та ін., визначення переліку адміністративних послуг, встановлення відповідальності посадових осіб за ненадання або невчасне надання тієї або іншої адміністративної послуги через Інтернет; створення або придбання програмного забезпечення для здійснення контролю за наданням адміністративних послуг з боку вищестоящих органів місцевої влади.

5.1. Місцева політика зі створення та передачі місцевих інформаційних е-ресурсів

Кабінет Міністрів України 4 січня 2002 року прийняв Постанову «Про порядок публікації в мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади», яким затвердив Порядок публікації в мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади, а також поставив в обов'язок органам виконавчої влади робити надбанням гласності через Інтернет інформацію (зміст і обсяг) про свою діяльність. Оскільки забезпеченість інформаційними ресурсами виконавчих органів влади на рівні підлеглості (прямий або подвійний) Кабінету Міністрів України здійснюється на рівні завдань галузевих та регіональних програм інформатизації, то слід було би очікувати ще й зміст територіальних частин цих програм загальнодержавного рівня у конкретній програмі інформатизації органу місцевого самоврядування конкретного населеного пункту. Бо більша частина запитань електронних послуг здійснюється на рівні життєдіяльності територіальних громад, земельних та майнових відносин, житлово-комунального господарства, ліцензування бізнесу та ін. При цьому територіальні заклади галузей та регіональних адміністрацій можуть мати з цього власну користь: зворотний зв'язок із базами місцевих інформаційно-довідкових та інформаційно-аналітичних ресурсів у реальному часі, а не із статистичного довідника за тривалий звітний період. Тому місцева політика створення та передачі місцевих інформаційних ресурсів набуває у напрямку розвитку е-урядування вкрай важливе значення. Додатково до публікації в мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади населенню також потрібна інформація про стан справ розвитку території та його місце у цьому процесі: коли йдеться про якість та сплату державних або комунальних послуг, вони зазвичай сплачуються за місцем проживання за щось конкретне.

Таким чином, процедура надання та отримання електронних послуг шляхом використання інформаційно-комунікаційних технологій, в першу чергу, буде стикатиметься із фактом необхідної та достатньої кількості цих послуг, а вдруге – з їх якістю. При цьому кількість послуг за певний час може досягатися вдосконаленням як існуючого процесу їх надання «у рутинному вигляді», так і створенням нових форм представлення у раніше недосяжному вигляді їх змісту та вмісту.

Наприклад, це розповсюджується на тематику, яку можливо досягти тільки за допомогою місцевої програми інформатизації:

1. «Прозора участь» громадян та їх об'єднань у громадських обговореннях під час розробки генеральних планів населених пунктів та правил забудови і використання їх територій, оскільки у цій сфері знаходяться матеріальна та фінансова основа забезпечення життя і діяльності та її якості:

а) планування міста (картографічний та текстовий вигляд):

- складання програм соціально-економічного розвитку відповідних територій й охорони навколишнього середовища;
- здійснення функціонального розподілу земель і визначення цільового призначення земельних ділянок;
- вибір, вилучення, передача у власність, надання у користування, покупка, продаж земель;
- рішення питань зміни використання й забудови земельних ділянок фізичними і юридичними особами;
- встановлення умов використання і забудови земельних ділянок;
- розміщення усіх видів будівництва й попереднє узгодження місця їхнього розташування, видачі дозволу на будівництво (збудову) і інші види використання земельних ділянок;
- економічна оцінка територій і грошова оцінка земель, визначення ставок земельного податку, стартової ціни земельних ділянок у випадку їхнього продажу на конкурсній основі;
- встановлення та зміна меж населених пунктів й інших територій, червоних ліній земельних ділянок, вулиць;
- визначення територій пріоритетного розвитку й фінансового забезпечення цього розвитку (встановлення податкових пільг, дотацій і субвенцій з державних, обласних, районного бюджетів);
- координація розробки програм розвитку галузей економіки;
- складання реєстрів територій з особливими умовами розвитку місцевого значення;
- проектування соціальної, інженерної й транспортної інфраструктури;
- визначення території спільних інтересів відповідних територіальних громад (приміських територій, використання яких пов'язане з розвитком населеного пункту, що проектується), у тому числі резервуванні територій для подальшого розвитку населених пунктів;

б) запити щодо розмежування території на окремі земельні ділянки (картографічний та текстовий вигляд):

- прибудинкові території існуючих і запроектованих жилих будинків;
- земельні ділянки, на яких розміщують громадські споруди та інші об'єкти містобудування;
- об'єкти благоустрою та озеленення;
- надлишки земельних ділянок, які можуть бути використані для подальшого спорудження жилих і громадських будинків і споруд та іншого використання (при розподілі території існуючої забудови);
- території загального користування;

- території обмеженого користування земельною ділянкою (сервітутів), встановлених згідно з договором, рішенням суду або в іншому визначеному законом порядку

в) запити щодо потреби у покращенні якості громадського управління:

- інформування населення адміністративно-територіальних одиниць про рішення щодо розроблення містобудівної документації, наміри забудови відповідних територій, земельних ділянок і прогнозовані правові, економічні та екологічні наслідки цього;
- громадське обговорення документації з планування і забудови територій, земельних ділянок, проектів місцевих правил забудови, змін до них;
- розгляд пропозицій та зауважень, які отримані за результатами громадського обговорення, прийняття та оприлюднення рішень щодо їх урахування або мотивованого відхилення;
- узгодження інтересів територіальних громад у разі виникнення розбіжностей при вирішенні питань планування суміжних територій;
- інформування через засоби масової інформації про затвердження документації з планування територій, місцевих правил забудови, змін до них, рішень про надання земельних ділянок під забудову;
- оприлюднення місцевих правил забудови, змін до них та постійну доступність цих правил до широкої громадськості.

2. Уся аналітична інформація щодо житлових, комунальних, виробничих відносин та ін, що передбачає створення окремих систем розрахунків:

- за послуги, що влада зобов'язана надавати за переліком безкоштовних послуг;
- інші послуги, які надаються за платним тарифом, що визначає власник інформації, з урахуванням експлуатаційних витрат.

Подальше розширення змісту даної Концепції до програмного вигляду завдань (зміст та терміни) на розвиток е-урядування повинне обпирається на сконцентроване вираження ідеології розвитку е-урядування як нового етапу розвитку суспільних відносин взагалі. Тобто це повинна бути повноважна місцева політика щодо створення місцевих інформаційних ресурсів, інакше місцеве самоврядування замість сучасного е-урядування на підставі бажаної е-демократії отримає апарат тривіального обміну думками та плітками на підставі елементарного форуму «останніх новин».

Надання електронних послуг базується на створенні спеціальних центрів (пунктів) надання послуг при інформаційно-аналітичних центрах розвитку населених пунктів (ІАЦР), центрів інформаційного обслуговування населення (call-центри), порталів надання електронних державних послуг, які працюють за принципом «єдиного вікна», але за виключенням збору даних про фізичних та юридичних осіб без їх на то згоди. Тому обіг та захист даних контролюється за допомогою електронній приймальні при кожному ІАЦР, де замовлені (або визначені для оприлюднення) дані поширюються на сайті населеного пункту або персонально згідно отриманих пропозицій, заяв, скарг, потреби у видачі довідок тощо.

Фізичні та юридичні особи, які виконують різноманітні платіжні і неплатіжні операції, що не зв'язані із проблемами е-демократії та взаємодії з органами влади, вирішують ці проблеми іншими від інформаційно-комунікаційній системи місцевого е-урядування на підставі послуг Українського державного підприємства поштового зв'язку «Укрпошта» та інших техніко-технологічних засобах. Відповідальність за захист інформації при цьому несе власник цих закладів, де безпеку зв'язку

може посилити користуванням електронним цифровим підписом. Це стосується також умов взаємодії населення з органами державної влади та органами місцевого самовряду-

вання, оскільки кожна фізична та юридична особа має право надавати та отримувати електронні документи, що мають юридичну силу.

Для забезпечення більш широкого доступу територіальних громад до усього інформаційного суспільства України та світу передбачається поєднання ІАЦР як носіїв інформаційних ресурсів та апаратно-програмної бази місцевого е-урядування в АР Крим через єдиний регіональний центр та далі з Українським Центром підтримки електронного урядування. Це надасть можливість доступу до інформаційних ресурсів інших регіонів України та науково-методичної, технологічної, консультативної, навчально-методичної та просвітницької підтримки органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, бізнесу і громадських організацій з питань впровадження і застосування технологій е-урядування та інформатизації суспільства взагалі на підставі зворотного зв'язку.

5.2. Організація «зворотного зв'язку» місцевих органів влади на базі е-приймальні

Ефективна система місцевого самоврядування має передбачати модель, орієнтовану на потреби і інтереси населення у складі їх територіальних громад, так звану «клієнтоорієнтовану модель». Проте проблема полягає в тому, що в даний час населення не включене в процес управління з достатньою ефективністю для впливу на якість рішень, що приймає влада. Тому необхідно здійснити певну децентралізацію управління за допомогою зміни традиційній ієрархічній моделі на «клієнтоорієнтовану модель» місцевого самоврядування. З цією метою найважливішим елементом системи місцевого самоврядування виступає система зворотного зв'язку, що додає управлінню на місцях системні ознаки: стійкість, автономність (самодостатність), цільову орієнтованість, високу інтеграційну здатність. У сучасний термін науково-технічного розвитку е-технологій та суспільної обізнаності ця проблема перестала бути недосяжною її рутинністю, та може бути вирішена за згодою та на користь усіх сторін процесу: налагодження зворотного зв'язку може сприяти значному підвищенню ефективності обміну управлінською інформацією.

Не посилаючись на ідеологічні настанови державної політики е-урядування взагалі як керівництва з практичних дій, концепція розвитку місцевого е-урядування розглядає вже більш глибоку базу її організації на рівні типової структури та особливостей системи зворотного зв'язку(СЗЗ), яка використовує наступні частини:

Електронна приймальня (ЕП) - призначена для ідентифікації інформації (з визначенням постачальника та одержувача), маршрутизації самої інформації або перенаправлення відвідувача ЕП.

Інформаційно-аналітичний центр розвитку (ІАЦР) - є вузол аналітичної обробки інформації для підтримки роботи СЗЗ.

Термінал системи зворотного зв'язку (ТСЗЗ) - апаратно-програмний комплекс, призначений для безпосереднього доступу користувача до СЗЗ.

Система передачі даних (СПД) - програмно-апаратна система забезпечення зв'язку між частинами СЗЗ.

При цьому стосовно СЗЗ необхідно зазначити, що:

1. Користувачі СЗЗ - зареєстровані клієнти системи зворотного зв'язку, якими можуть бути: організації населеного пункту (підрозділи органів місцевого самоврядування, представники бізнесу, підприємства ЖКГ і т. ін.), населення (мешканці, гості і т. ін.). При цьому усі користувачі СЗЗ є з одного боку - постачальником інформації, що відноситься до його діяльності, з іншого боку - одержувачем інформації.

2. Контролюючі органи – державні організації, які своїми територіальними підвідомчими структурами контролюють виконання вимог чинного законодавства у межах функціонування СЗЗ, вимог щодо захисту інформації, термін виконання послуг та їх якість, і т. ін.

3. СПД - суттєво є «інформаційною шиною», яка забезпечує зв'язок користувачів СЗЗ на різних рівнях органів влади через портали зв'язку: «зовнішній» - для регіонального рівня та «внутрішній» - для рівня місцевих органів самоврядування.

Програмна частина ТСЗЗ передбачає наявність інтерфейсу із списком питань, що істотно полегшує як введення інформації користувачем, так і подальшу обробку цієї інформації. Перелік (список) питань - деревовидний ієрархічний список (запити, замовлення, скарги і т. ін.) використовується користувачем для формування повідомлень, що відправляються за системою зворотного зв'язку. Змінювання (формування, додавання) списку питань може мати необмежений розвиток за умови формалізації питань, забезпечення безпеки інформації та виконання вимог чинного законодавства.

Схема організації «тестового режиму» «зворотного зв'язку» за типом «питання - відповідь» та інструменту її реалізації у вигляді Форуму на базі сайтів органів влади розглядається як типова щодо надання рівнів доступу до інформації та переліку електронних послуг, що надаються.

Рівні доступу:

1. Доступ без авторизації. Забезпечується за умовчанням на всіх сайтах, що дозволяє будь-якому користувачеві отримати загальнодоступну (відкриту) інформацію, представлену на сайтах (інформаційно-довідкові дані, новини, оголошення і т. ін.), а також ті послуги, що не потребують авторизації.

2. Доступ авторизованим користувачам. Забезпечується можливість здобуття повнішої інформації і розширеного переліку послуг персонально для вказаного користувача залежно від прав, призначених користувачеві, та відповідності їх рівня даним, що запрошені на вибраному сайті.

Перелік послуг, що надаються:

1. Послуги за місцем перебування. Перелік послуг ЗАГАЛЬНОГО доступу, що надаються користувачам, зареєстрованим на сайті «Верхнього рівня».

2. Послуги за місцем реєстрації. Перелік послуг ПЕРСОНАЛЬНОГО доступу, що надаються користувачам, зареєстрованим на сайті «Нижнього рівня».

У схемі використовуються сайти двох рівнів:

1. Сайт «Верхнього рівня» - сайт органів регіонального рівня (регіон зі складу населених пунктів, що мають свої місцеві органи влади). Функціонально в рамках роботи «зворотного зв'язку» сайти вказаного рівня направляють користувача в процесі авторизації (локалізації) на відповідний сайт «Нижнього рівня» вибраного населеного пункту, вказаного користувачем як місце реєстрації («прописки»). Сайт даного рівня надає користувачеві лише послуги ЗАГАЛЬНОГО доступу та організує «зовнішній портал» СЗЗ.

2. Сайт «Нижнього рівня» - сайт місцевих органів влади, повноваження яких поширюються на територію, на якій зареєстрований («прописаний») користувач сайту. Сайт даного рівня надає користувачеві, зареєстрованому на цьому сайті як гість, лише послуги ЗАГАЛЬНОГО доступу. Для користувачів, зареєстрованих інакше (мешканець, власник нерухомого майна на даній території і тому подібне), надаються послуги ПЕРСОНАЛЬНОГО доступу залежно від призначених прав при реєстрації. На цьому рівні організується «внутрішній портал» СЗЗ.

Для зв'язку між сайтами використовується Службовий інтерфейс. Для входу на сайт використовується стандартний інтерфейс сайту прийнятий в WEB середовищі. Апаратно сайти зв'язані інформаційно-комунікаційною мережею - локальною або глобальною (Інтернет).

5.3. Особливості захисту інформації при використанні е-технологій

Особливість розвитку е-урядування в АР Крим полягає в необхідності організації захисту інформації в межах приватного та/або публічного права на її власність учасників «зворотного зв'язку» в інформаційно-комунікаційній інфраструктурі та, що є особливо важливим, в базах даних та знань апаратно-програмних засобів, які використовуються суб'єктами е-урядування для взаємодії. Такий підхід дозволяє:

- в рамках сучасних вимог в комплексі використовувати технічні можливості е-урядування у повсякденному житті;
- інтегрувати інформаційну інфраструктуру населеного пункту з використанням єдиної системи образів і понять;
- вбудовування перспективних інформаційних е-технологій в єдине міське (сільське, селищне) інформаційне середовище як шукану базу е-демократії та е-урядування.

Проте, розробникам та користувачам е-технологій слід звернути увагу на особливості захисту «е-інформації» у відмінність від механічної обробки інформації на паперових носіях:

1. Вимоги до захисту інформації у будь-якому вигляді, насамперед, пов'язані з її властивостями. До основних властивостей інформації належать: достовірність, цілісність, доступність, захищеність, цінність. У відмінність документообігу на паперових носіях, що захищено окремим діловодством, порушення зазначених властивостей у віртуальному обігу електронних даних може поширюватися від можливості зміни змісту «е-інформації» аж до її втрати. Тому забезпечення особливих умов захисту властивостей «е-інформації» є необхідною складовою е-технології, що не виключає також обліку її обігу (за умови державної власності на неї) згідно вимог конфіденційного діловодства.

2. Основні умови та вимоги щодо забезпечення захисту властивостей інформації при використанні е-технологій встановлені у нормативних документах з технічного захисту інформації (НД ТЗІ). Контроль за виконанням вимог цих документів в Україні виконує Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України (ДССЗІ). Оскільки Концепція розглядає інформацію, яка має відношення до діяльності органів влади, тому виконання вимог НД ТЗІ стосовно інформації та технологій роботи з нею - обов'язково.

3. Важливою особливістю інформації у електронному вигляді є її значно більша залежність від «електричних» змін носія інформації на відмінність від паперових носіїв, що суттєво впливає на основні властивості інформації. Основою е-технологій є використання електричних сигналів, тому питання забезпечення «електричної» безпеки безпосередньо впливають на захист інформації. Порушення «електричної» безпеки у е-технологіях призводить до часткової або повної втрати інформації у разі відсутності її захищеної копії.

4. Сучасне використання е-технологій стосовно інформації, в першу чергу, переслідує автоматизацію діяльності шляхом заміни механічної роботи з інформацією на паперових носіях на використання інформації в електронному вигляді. Тобто змінюється інструмент, при цьому сама технологія його використання зазвичай залишається на рівні правил та умов роботи з паперовими носіями. Зазначена особливість значно збільшує загрози впливу поточних умов на властивості інформації. Що надалі може привести до суттєво значних втрат і не тільки фінансових.

5. Важливим чинником при виборі засобів забезпечення безпеки інформації для реалізації сучасних різноманітних завдань на основі е-технології є оптимізація витрат на рівень безпеки інформації при мінімальному обмеженні у процесі роботи з інформацією. Тому, насамперед, важливим стає вибір інформаційної технології, яка забезпечує «усунення» причин загроз інформації, на відміну від засобів за-

хисту (його забезпечення), які «борються «з наслідками» і, як правило, «особисто» з кожним, що у кінцевому рахунку суттєво впливає на вартість систем роботи з інформацією.

6. Використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій на основі використання WEB сайтів та глобальної мережі Інтернет передбачає вживання апаратних, програмних (або спільно) засобів. При цьому «територіальне» розміщення цих засобів у рамках одного процесу роботи з інформацією може бути не локальним, а й рознесеним на місцевості (у просторі). Це потребує додаткової уваги (умов) щодо безпеки інформації під час її передачі між складовими частинами у процесі роботи. Також важливою особливістю є те, що використання відкритої мережі Інтернет збільшує не тільки можливості «потенційних» користувачів інформації, для яких вона призначена, але й кількість користувачів та процесів (наприклад, комп'ютерних вірусів), яким необхідно обмежувати доступ до інформації.

7. Використання інформації у процесі прилюдної діяльності органів влади має обмеження стосовно доступності до інформації про окрему людину відповідно 32 статті Конституції України, що накладає додаткові умови забезпечення безпеки інформації. Тому вирішення завдань авторизації (ідентифікації, аутентифікації) не тільки користувачів інформації, але і процесів роботи з нею, розподілення прав допуску та доступу до інформації є важливою умовою для забезпечення конституційних прав людини. Ця особливість у сукупності з е-технологією потребує використання особливих інформаційних технологій.

8. Нові інформаційні технології роботи з електронною інформацією повинні на всіх рівнях роботи забезпечувати захист властивостей інформації, що дає можливість на самому низькому (самому надійному) рівні вирішувати питання гарантування безпеки інформації. Використання у е-технологіях апаратних, програмних засобів та технологій роботи з інформацією, які (окремо кожний) гарантують необхідний рівень безпеки інформації, дозволить у сукупності забезпечити необхідний, гарантований рівень безпеки інформації.

6. Е-демократія на рівні місцевого е-урядування

Концепція ідеології е-демократії в Україні встановлює: «Суть електронної демократії полягає у використанні інформаційно-комунікаційних технологій з метою посилення демократичних процесів в умовах існування представницької демократії. Мета електронної демократії полягає у створенні фундаменту для участі людини та громадянина у прийнятті державних рішень, посилення впливу на формування і реалізацію державної політики, вирішення питань місцевого значення, посилення прозорості та підзвітності органів влади громадянам». Це є абсолютно обґрунтованою установкою на створення е - демократії, але потребує розвитку її суттєвих аспектів та цільових напрямів при роботі в конкретних умовах управління матеріальною та фінансовою основою територіальних громад.

В цьому сенсі формування думки про розвиток е-демократії на рівні місцевого самоврядування в умовах існування представницької демократії є більш складним процесом, чим тільки впровадженням інформаційно-комунікаційних технологій, якщо не виставляти е-демократію тільки як технологічну можливість вільного багатостороннього спілкування «всіх зі всіма» за допомогою сучасних технологій.

По-перше, для розвитку е-демократії на рівні місцевого самоврядування потрібна наявність самої демократії як реального права територіальної громади на прозорий доступ до інформаційних ресурсів та участь у рішеннях влади стосовно власних і суспільних інтересів та ін.

По-друге, діставання такої можливості виникає в інформаційному суспільстві від моменту появи у кожного чиновника технічної можливості спілкуватися із множинністю суб'єктів е-урядування та дозволу вищого керівництва на використання тій або іншій інформації.

По-третє, необхідність впровадження системи захисту інформаційне навантаженого, потужного і багатолюдного напрямку спілкування органів влади із членами громади щодо питань їх життєдіяльності, власності, приватного життя та даних як фізичних осіб (ст. 32 Конституції України), ніяк не може виключати цей зворотний зв'язок із поняття «е-демократія», хоча доступ до цієї інформації буде обмежено для третіх осіб без обмеження доступу до іншої інформації.

Таким чином, е-демократія на рівні місцевого самоврядування, коли йдеться про підвищення її якості в найбільш чутливої для населення теми власності, не може створюватися без попередній розробки проекту інформатизації органів місцевого самоврядування, бо «ніщо із нічого не виходить».

Таким чином, для цивілізованого поширення е-демократії на рівні місцевого самоврядування як фундаменту державної політики е-урядування потрібна наявність місцевій програми інформатизації (на прикладі міста-регіону Севастополь та міста Джанкой АР Крим) із зрозумілою та реалістичною за фінансовим забезпеченням системою етапів її реалізації як взагалі розвитку місцевого е-урядування.

7. Етапи розвитку місцевого е-урядування в АР Крим

Концепція розвитку е-урядування в Україні як керівний документ щодо впровадження та розвитку е-урядування на рівні місцевого самоврядування, передбачає реалізацію цього процесу за чотири етапи, перелік яких наведено за важливістю урахування взаємодії із Програмою розвитку е-урядування в АР Крим, що має бути розроблена на підставі даної Концепції та повинна посилити тривалі державні зусилля місцевими можливостями:

1. На першому етапі розвитку е-урядування в Україні буде сформована нормативно-правова база, у тому числі єдині стандарти, протоколи і регламенти взаємодії суб'єктів електронного уряду, а також створений національний реєстр електронних інформаційних ресурсів, WEB-сайтів органів державної влади і місцевих органів самоврядування.

До цього моменту в АР Крим має бути створено власний республіканський реєстр.

2. На другому етапі планується створення Українського центру підтримки електронного уряду, через який повинні реалізовуватись державні електронні послуги (видача довідок, ліцензій, дозволів).

До цього моменту в АР Крим має бути створено реєстр е-послуг місцевої влади.

3. На третьому етапі передбачається створення об'єднаних порталів міністерств, відомств, служб, які сприятимуть двосторонній взаємодії органів державної влади і громадян країни.

До цього моменту в АР Крим має бути забезпечено захист «зворотного зв'язку».

4. На четвертому етапі планується створити єдиний WEB-портал електронного уряду як єдину точку доступу до всіх видів електронних державних послуг для громадян та організацій.

До цього моменту в АР Крим має бути сформовано е-портал з елементами WEB-3.

Електронна взаємодія громадян і організацій з місцевими органами влади, можливо, буде здійснюватиметься через єдиний портал і шлюз е-урядування в межах місцевої програми інформатизації. Завдання органів місцевого самоврядування полягатимуть в наданні «е-послуг» на базі формування і розвитку власних інформаційних ресурсів і систем.

Але при цьому слід ще раз зазначити, що Концепція місцевого е-урядування в АР Крим розглядає питання автоматизації документообігу та створення інформаційних ресурсів як етап передумови розвитку е-урядування. Проектування ж самого процесу е-урядування за його етапами повинно підходити до його суті як використання можливості сучасних техніко-технологічних засобів в процесі життєдіяльності суспільства та, зокрема, управління на основі інформації, що задовольняє поточним інформаційним потребам її користувачів в особі органів влади та суспільства.

8. Управління розвитком місцевого е-урядування в АР Крим

З метою урахування місцевих особливостей та можливостей при реалізації державної політики е-урядування та узгодженню дій щодо проектування етапів місцевого е-урядування, правові та проектні шляхи бачаться наступні:

1. Поліпшення разом із законодавчою, нормативною і правовою на місцевому рівні систем забезпечення е-урядування.
2. Використовування на місцевому рівні максимально роль статуту територіальної громади (муніципального кодексу).
3. Передбачення, використовуючи зарубіжний досвід, виділення в кожному виконавчому органі місцевого самоврядування спеціального відділу або уповноваженого з розвитку в населеному пункті програми «е-урядування» із спеціальним статусом.
4. Вивчення і розгляд необхідності створення в населеному пункті фондів розвитку «е-урядування» з метою залучення, разом з бюджетними, додаткових фінансових ресурсів для цієї роботи.
5. Підготовка органами місцевого самоврядування переліку нормативних і правових актів, необхідних для первинного забезпечення виконання відповідних програм і проектів.
6. Організація в загальнокримському масштабі стрункої системи навчання кадрів, особливо посадових осіб, підвищення їх кваліфікації і контролю за їх підготовкою у сфері інформаційних технологій, порівнявши цей чинник при атестаціях і т. ін. до знання, наприклад, державної мови.

9. Місцеве е-урядування в умовах криз

Місцеве самоврядування в умовах криз (кризового стану, надзвичайних ситуацій та стану особливого періоду) повинно враховувати можливість обмеження державою традиційного для звичайного режиму життєдіяльності е-урядування.

Фактично це буде виражено зниженням рівня зворотного зв'язку між суб'єктами е-урядування шляхом державної заборони використання «відкритих» каналів обміну даними та/або припиненням їх дії взагалі з різних причин, наприклад, за рішенням їх власників або із-за технічного руйнування та ін.

За таких умов державне е-урядування в межах населеного пункту зобов'язано трансформуватися в місцеве е-урядування (для збереження керування зворотним зв'язком із населенням як різновид державного е-управління в умовах кризи), що максимально забезпечить згладжування вимушених державних заходів щодо тимчасового обмеження демократії в державі наявністю е-демократії на місцевому рівні:

- як взаємодію через «внутрішній портал» до електронної приймальної ІАЦР усіх АРМ чиновників місцевих органів влади для виконання ними функціональних обов'язків та надання суспільних муніципальних послуг, що ґрунтуються на єдиному протоколі обміну даними (зворотного зв'язку) з використанням інформаційно-аналітичних технологій та інформаційно-довідкових систем;
- як доступ через «зовнішній портал» електронної приймальної ІАЦР в роботі органів самоврядування з територіальною громадою на базі захищеної системи виділених каналів зворотного зв'язку;
- як забезпечення заходів застосування так званих «воєнних методів» управління та системи інформаційно-аналітичних центрів з питань антикризового управління на підставі завчасно створених ІАЦР за програмою інформатизації органів місцевого самоврядування як передумовою впровадження та розвитку місцевого е-урядування.

Таким чином система місцевого самоврядування сповна має мати здібності бути готовою до криз завчасно та з далекоглядним урахуванням автономності його територій від центрів державного управління завдяки наявності місцевих програм інформатизації із створенням ІАЦР та систем зворотного зв'язку. Бо тільки наявність подібного технологічного комплексу дозволяє у межах вимог державної політики е-урядування на рівні населених пунктів своєчасно проектувати та створювати:

- режими функціонування електронного урядування;
- обмеження на електронне урядування для кожного з його режимів;
- критерії переходу електронного урядування з одного режиму на інший режим.

10. Очікувані результати місцевого е-урядування в АР Крим

Забезпечення умов для розвитку електронного урядування та інформатизація органів місцевого самоврядування в АР Крим за напрямками:

- захисту інформації;
- підтримки та прийняття управлінських рішень;
- зворотного зв'язку е-урядування;
- запитів та імпорту відповідних даних у вигляді потрібних довідок та інших форм;
- протоколи обміну даними ІАЦР у межах внутрішнього порталу (е-управління) та порталу зовнішнього середовища (е-демократія);
- організація сайтів органів місцевого самоврядування на базі ІАЦР;
- створення дистанційних тренувально-учбових тренажерів;
- складової системи обліку та контролю натуральних та макроекономічних показників розвитку міст, регіонів та держави.

Це надасть можливість використання світових стандартів соціального управління, зокрема:

- налагоджування ефективній взаємодії органів виконавчої влади, місцевого самоврядування із громадянами, у тому числі недержавними громадськими організаціями та бізнес-структурами;
- удосконаленні рівня знань та навичок державних службовців органів виконавчої влади та місцевого самоврядування в регіонах України, і, зокрема, в Автономній Республіці Крим, щодо ефективного використання технологій е-урядування та інформаційно-комунікаційних технологій у професійній діяльності;
- поширення досвіду АР Крим щодо місцевого е-урядування та інформатизації органів місцевого самоврядування для впровадження в інших регіонах України як типового для інших адміністративно-територіальних складових е-урядування в Україні.

11. Післямова

Концепція розвитку е-урядування в Автономній Республіці Крим створена за фінансової підтримки Міжнародного фонду «Відродження»:

- на підставі проекту № 40464 «Заходи з впровадження електронного урядування, електронної демократії та інформатизації місцевого самоврядування в АР Крим»;
- в рамках Меморандуму про співпрацю щодо розробки та втілення спільної програми «Сприяння впровадженню електронного урядування, електронної демократії та інформатизації органів місцевого самоврядування в Автономній Республіці Крим, зокрема, у містах Алушта, Судак та Ялта» між:
 - Державним комітетом інформатизації України;
 - Радою Міністрів Автономної Республіки Крим;
 - Державним підприємством «Держінформресурс»;
 - Севастопольським відділенням Всеукраїнського Комітету підтримки Програми ООН щодо навколишнього середовища (СВ УкрІОНЕПКОМ);
 - Міжнародним Фондом «Відродження».

Під час подальшої розробки Програми електронного урядування в АР Крим на підставі цієї Концепції слід враховувати, що потрібно буде розширити наданий нею зміст розвитку місцевого е-урядування як конструктивного принципу діяльності також й по розділам: обґрунтованості обраних методів, стандартів та протоколів обміну інформацією та структури місцевого е-урядування; очікуваних функціональних, інтеграційних та технічних характеристик проекту; наявності аналогічних проектів, у тому числі, що виконувалися за кошти державного або місцевих бюджетів; інвестиційної та інноваційної привабливості проекту інформатизації, включно його конкурентоспроможності; фінансово-економічних аспектів, зокрема витрат на виконання програми інформатизації, що здійснюється за рахунок бюджетних та залучених коштів; організації навчання фахівців для забезпечення заходів інформатизації.

Керівництво проекту виражає щире подяку консультантам проекту, що діяли безкоштовно, за лобювання проекту та надані пропозиції при розробці Концепції розвитку е-урядування в АР Крим як дуже складного документу із-за невіршеності деякої нормативно-правової бази щодо розвитку інституту місцевого самоврядування в Україні, інформатизації його органів влади, адекватній теорії власності на майнову та фінансову основу територіальних громад, системний та комплексний облік містобудівних об'єктів, відповідальність їх власників за наслідки діяльності та ін., у складі:

Бельдей Марина Віталіївна - головний консультант Комітету Верховної Ради України з питань будівництва, містобудування, житлово-комунального господарства й регіональної політики;

Клименко Геннадій Олексійович - член постійної робочої групи з питань землі й нерухомості Ради інвесторів при Кабінеті Міністрів України, кандидат технічних наук;

Коваленко Микола Андрійович - начальник управління законодавства з питань земельних відносин, агропромислового комплексу й охорони навколишнього середовища Міністерства юстиції України;

Козелков Сергій Вікторович – директор ДП «Центральний науково-дослідний інститут навігації і управління», доктор технічних наук;

Ларіонов Олександр Миколайович – головний інженер ТОВ "Кримське аерокосмічне агентство", кандидат технічних наук;

Омельянець Сергій Миколайович – головний консультант Комітету Верховної Ради України з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи, кандидат медичних наук;

Синицький Валентин Борисович – Джанкойський міський голова.

КОНЦЕПЦИЯ
РАЗВИТИЯ ЭЛЕКТРОННОГО ПРАВЛЕНИЯ
В АВТОНОМНОЙ РЕСПУБЛИКЕ КРЫМ
(шифр - «Местное э-правление»)

Руководитель проекта: Прималенный А. А.
Председатель Севастопольского отделения
Всеукраинского Комитета поддержки Программы ООН
по окружающей среде (СО УкрЮНЕПком),
лауреат Государственной премии Республики Крым (1993 г.)
кандидат географических наук

Руководитель рабочей группы: Зубарев В. В.
Председатель Крымской коллегии адвокатов
заслуженный юрист Украины

Рабочая группа: С. Г. Ивлев, А. П. Котов, В. В. Ляхов, Л. В. Лукьянчикова, М. В. Таций,
В. И. Храпак, Д. В. Шеститко

В Концепции определены цель, предмет деятельности, основные задачи, функции и базовые принципы, этапы, предпосылки внедрения и развития электронного правления на уровне системы местного самоуправления, его неотъемлемые особенности в условиях кризисов и в целом государственная политика в этой сфере. Предложены определения и понятия, механизмы управления развитием местного э-правления, предоставления электронных услуг.

Появление в системе социального управления в Украине концептуальных предложений современных методов и способов развития местного электронного правления на примере Автономной Республики Крым как составной части механизма государственного электронного правления в Украине позволяет утверждать о наличии системности в политике государственного строительства Украины как суверенного и независимого, демократического, социального, правового государства. Конечно, суть такого сложного явления как становление нации не могла проявиться сразу же после обретения ею государственности, но уже данная политика начинает находить все более серьезную теоретическую поддержку в рамках возрождения и дальнейшего развития украинского обществоведения в условиях информационного общества.

Севастополь – 2010

Концепция подготовлена при финансовой поддержке Международного фонда "Возрождение"

СОДЕРЖАНИЕ

1.	Принципы развития электронного правления в Автономной Республике Крым как системы э-правления на уровне местного самоуправления с региональным центром	3
1.1.	Определения и понятия в сфере развития местного э-правления.....	4
1.2.	Политика развития местного э-правления.....	5
2.	Предпосылки развития местного э-правления	6
3.	Цель, предмет деятельности и основные задачи развития местного э-правления	8
4.	Нормативно-правовое обеспечение развития местного э-правления в АР Крым	8
5.	Способ предоставления органами местной власти электронных услуг с использованием современных информационно-коммуникационных технологий.....	10
5.1.	Местная политика создания и передачи местных информационных э-ресурсов.....	10
5.2.	Организация «обратной связи» местных органов власти на базе э-приемной.....	13
5.3.	Особенности защиты информации при использовании э-технологий.....	15
6.	Э-демократия на уровне местного э-правления.....	16
7.	Этапы развития местного э-правления в АР Крым.....	17
8.	Управление развитием местного э-правления в АР Крым	18
9.	Местное э-правление в условиях кризисов.....	18
10.	Ожидаемые результаты местного э-правления в АР Крым	19
11.	Послесловие	20

1. Принципы развития электронного правления в Автономной Республике Крым как системы э-правления на уровне местного самоуправления с региональным центром

Принципы развития электронного правления (далее – э-правление) в Автономной Республике Крым (далее – АР Крым) созданы на общих основаниях э-правления в Украине, отвечают их требованиям и расширяют их содержание особенностями организации э-правления на уровне системы местного самоуправления с региональным центром:

1. Процесс развития местного электронного правления в АР Крым является неотъемлемой частью общего развития электронного правления в Украине.

2. Концепция развития э-правления в АР Крым является составной частью Концепции развития э-правления в Украине, которая расширяет ее содержание особенностями организации э-правления на уровне системы местного самоуправления в городах, селах и поселках через э-портал регионального центра (в дальнейшем – населенные пункты).

3. Политика развития местного электронного правления в АР Крым предусматривает организацию обратной связи на базовом уровне субъектов электронного правления населенных пунктов, территориальные общины которых имеют право самостоятельно решать местные вопросы в рамках Конституции и Законов Украины (далее – местное э-правление).

4. Организация развития местного э-правления должна быть типовой для всех населенных пунктов как административно-территориальных единиц АР Крым и опираться на информационно-аналитические ресурсы социального, экономического, природоохранного и ландшафтно-экологического характера на базе генеральных планов и правил застройки.

5. Политика развития местного э-правления в АР Крым должна опираться на достижение реальной и электронной демократии на государственном уровне, безукоризненно использовать и без противоречий развивать нормативно-правовую базу украинского законодательства с учетом особенностей и возможностей местного самоуправления как распорядителя конкретной материальной и финансовой основы в интересах территориальных общин населенных пунктов Украины как частей ее народа, территории и условий жизни и деятельности.

6. Создание и учет основных групп местных информационных ресурсов должно опираться на одинаковую структуру их организации, в том числе из:

- разработки Устава населенного пункта, структура которого должна предусматривать полное описание возможностей и заданий территориальной общины и местных органов власти как единой системы функционирования и развития материальной и финансовой основы и производственных отношений, возникающих в процессе жизнедеятельности общины;
- определение системы критериев социальных, экономических, природоохранных и ландшафтно экологических требований к повышению качества жизни как предпосылке осознанного качества развития;
- создания программ и проектов информатизации органов местного самоуправления как инструмента реализации требований Устава населенного пункта, которые должны отвечать Национальной программе информатизации, соответствующей региональной программе и включать у себя территориальные части отраслевой и региональной программ с учетом местных особенностей и возможностей;
- ведение кадастра градостроительных объектов ради инвентаризации земельных, имущественных и кадастровых дел территориально-хозяйственных комплексов на каждого землепользователя (застройщика);
- формирование и внедрение градостроительных планов и правил застройки и использования территорий населенных пунктов как инструментов воплощения заданных критериев развития с учетом интересов государства, физических лиц и их объединений на примере уже созданных местных нормативных актов: «Порядок формирования и выполнения программы и проекта информатизации Джанкойского городского Совета как органа местного самоуправления города Джанкой», «Организация застройки и использования территории города Севастополя как эколополиса современными методами и средствами управления развитием».

1.1. Определения и понятия в сфере развития местного э-правления

Определения и понятия местного э-правления опираются и расширяют категорийно-понятийный аппарат Концепции развития э-правления в Украине, дополняют его перечень дополнительными определениями и понятиями для сферы развития местного э-правления, и не повторяют такие из него, что имеют общее значение для этих разных уровней управления:

Автоматизированное рабочее место функциональное (АРМ) – аппаратно-программный комплекс сбора, обработки, создания, хранения и передачи информации по функциональным обязанностям пользователя.

Электронная местная власть в АР Крым – представительские и местные органы власти в АР Крым, которые представлены в информационной среде с помощью электронных информационно-коммуникационных технологий.

Э-портал «Регионального центра развития э-правления в АР Крым» – э-портал, через который в режиме «обратной связи» планируется взаимодействие субъектов системы местного самоуправления, физических и юридических лиц и равноуровневых органов власти согласно формализованного перечня и протокола обмена данными, который исключает несанкционированный доступ третьих лиц к информации о гражданах, частной собственности и частной жизни.

Индекс готовности местного э-правления – совокупность показателей (индикаторов), которые характеризуют состояние информационной среды местного э-правления и уровня обеспечения доступа к информационным ресурсам представительских и местных органов власти АР Крым «гражданина, общества, государства и представителей бизнеса».

Информационная среда местного э-правления – совокупность информационных ресурсов, технических и программных средств хранения, обработки и передачи информации местных органов власти относительно материальной и финансовой основы территориальной общины и качества развития административной территории.

Информированная территориальная община – ячейка народа Украины, которая проживает в конкретном населенном пункте с фактическими условиями и ресурсами, осведомлена относительно их распределения, использованию и возможностям влияния на планирование развития через генеральный план и правила застройки и обладает открытыми сведениями в отношении особенностей и возможностей членов территориальной общины, как:

- физических лиц по уровню способности относительно деятельности субъектами права
- членов территориальной общины, которые зарегистрированы по месту жительства и являются совладельцами материальной и финансовой основы местного самоуправления
- граждан, которые являются представителями народа Украины и носителями государственной власти.

Концепция развития местного э-правления – конструктивный принцип учета и использования необратимости, направленности, закономерности изменений материи и сознания как их универсального свойства путем создания прогнозируемых предпосылок заблаговременного и непрерывного вытеснения и замещения сути существующих авторитарных форм социального управления на организацию общего планирования и принятие решений органами местной власти и территориальной общиной в составе ее граждан, их корпоративных и общественных объединений относительно развития местных производительных сил и административной территории.

Местное э-правление – современный способ исполнительно-распорядительной организации системы местного самоуправления в режиме реального времени с помощью электронных информационно-коммуникационных технологий как составляющая государственного э-правления на соответствующем уровне социального управления в Украине.

Местный информационный ресурс – совокупность информационно-аналитических данных для наполнения баз данных и знаний протоколов связи субъектов информационной среды местного э-правления.

Местная политика информационно-аналитической поддержки э-правления – совокупность основных направлений и способов информатизации системы местного самоуправления по заданным местным приоритетам создания информационных ресурсов и их использования для развития информационной среды и информирования территориальной общины.

Система местного самоуправления населенного пункта – совокупность территориальной общины и органов местного самоуправления населенного пункта, который является самостоятельной административно-территориальной единицей Украины.

Статус социального управления в АР Крым – местное самоуправление, представительским органом которой является Верховная Рада, которая в пределах собственных полномочий принимает решения и постановления, являющиеся обязательными к выполнению в АР Крым.

1.2. Политика развития местного э-правления

Политика развития местного э-правления как составная часть государственной политики развития э-правления Украины является одним из основных средств перестройки в населенных пунктах, регионах и государстве информационного общества и э-демократии. Эта политика обеспечивает информированность территориальных общин относительно управления материальной и финансовой основой их административно-территориальных единиц и содействует развитию партнерства, повышения эффективности деятельности всех субъектов местного и государственного э-правления в виде физических и юридических лиц, власти и общества Украины.

Реализация политики местного э-правления предусматривает:

- формирование политики развития местного э-правления как неотъемлемой составляющей государственной политики э-правления Украины и существенного ускорения позитивных социально-экономических превращений;
- утверждение политики развития местного э-правления в Уставах населенных пунктов с содержанием, которое отвечает модели рыночной экономики с изменением, в том числе, принципов:
 - ✓ общественного самоуправления относительно прав и ответственности граждан за участие в планировании развития населенного пункта, управления собственностью в виде градостроительных объектов, формирования доходной части местного бюджета, создания рабочих мест, соблюдения требований техногенной, санитарной и природоохранной безопасности производства;
 - ✓ структуры и функций органов местного самоуправления относительно открытости прав и ответственности всех должностных лиц, их участия в планировании развития населенного пункта, формировании и расходов бюджета и другое;
 - ✓ порядка взаимодействия общин и органов местного самоуправления между собой, обществом, физическими и юридическими лицами;
 - ✓ требований (к чиновникам) и преференций (гражданам) к знанию э-технологий и поддержке учебного процесса методом дистанционного образования на базе учебных тренажеров;
- целеустремленную согласованную деятельность территориальных общин и органов местного самоуправления на внедрение в населенных пунктах э-демократии путем усовершенствования «обратной связи» местного э-правления с коммуникацией междугородных (сельских, поселковых) связей через э-портал «Регионального центра развития э-правления в АР Крым» в городе Судак, который согласно Меморандуму Международного Фонда «Возрождение» от 28.12.2007 г. взаимодействует с Советом Министров АР Крым и Министерством регионального развития и строительства Украины;
- повышение эффективности информатизации административных процессов в органах местного самоуправления путем создания целевых функциональных АРМ для выполнения наиболее сложных рутинных обязанностей всех должностных лиц и работе с электронной приемной на «обратную связь»;

- создание на основе целевых функциональных АРМ должностных лиц информационно-аналитической и информационно-коммуникационной инфраструктуры местного э-правления как базы информационных ресурсов для реализации э-демократии, которые должны создаваться в реальном времени отчетности и ответов на запрос физических и/или юридических лиц;
- обеспечение обучения служащих, граждан, представителей бизнеса применению технологии местного э-правления;
- создание системы мотивации развития местного э-правления и использования его возможностей.

2. Предпосылки развития местного э-правления

Для понимания предпосылок развития местного э-правления и отдельных особенностей их сдерживания или ускорения, следует определить основные методологические принципы обеспечения этой деятельности в пределах государственной политики по вопросам информатизации и э-правления на местном уровне:

1. Вопрос правового обеспечения становления информационного общества как предпосылки появления его основных рычагов – э-демократии и э-правления - регулирует ЗУ

«Об основных принципах развития информационного общества в Украине на 2007- 2015 годы» от 09 января 2007 года. Где, в частности, развитие информационного общества в Украине определяется одним из приоритетных направлений государственной политики и формулируется основная задача на развитие информационного общества в Украине.

Особенностью недостаточного качества нормативно-правового обеспечения развития местного э-правления является отсутствие достаточного законодательного воображения о составе общества в целом и населения территориальных общин, в частности, как следствие, де-факто исключение местного нормотворчества из понятия «государственное управление».

2. В ЗУ «О Национальной Программе информатизации» определяются общие основы формирования, выполнения и корректировки Национальной Программы информатизации, которая предлагает, в свою очередь, стратегию решения проблем обеспечения информационной поддержки социально-экономической, научно-технической, защитной (оборонной), национально-культурной и другой деятельности в сферах общегосударственного значения. Она также включает: Концепцию Национальной программы информатизации; совокупность государственных программ по информатизации; отраслевые программы и проекты информатизации; региональные программы и проекты информатизации; программы и проекты информатизации органов местного самоуправления (далее – местная программа информатизации).

Особенностью недостаточного качества нормативно-правового обеспечения развития местного э-правления является отсутствие достаточности «положительного права» на создание ее базового элемента в виде местной программы информатизации и конкретизации понятия «территориальная часть региональной и отраслевых программ» в ее составе.

3. По ЗУ «О Национальной программе информатизации», программа направлена на решение комплекса взаимосвязанных отдельных заданий (проектов) информатизации, нацеленных на реализацию приоритетных направлений создания современной информационной инфраструктуры Украины за счет концентрации и рационального использования финансовых, материально-технических и других ресурсов, производственного и научно-технического потенциала государства, а также координации деятельности органов государственной власти, органов местного самоуправления, предприятий, учреждений, организаций всех форм собственности и граждан в сфере информатизации, а также формирования системы национальных информационных ресурсов.

Особенностью недостаточного качества нормативно-правового обеспечения развития местного э-правления является формирование нормативно-правового поля по мере принятия общегосударственных актов и по их инициативе.

Из приведенных проблем реализационной основы, которая необходима для развития местного э-правления в АР Крым, следует отметить, что международная практика разработок и внедрения электронного правительства ярко выраженного направления относительно условий местного самоуправления в зарубежных странах также до сих пор не наблюдается. Но логика развития именно этой идеи в зарубежных странах со времен ее зарождения в первой половине XX века, не может быть примером для Украины:

- из-за отсутствия до сих пор адекватной современной модели рыночной экономики частного права на собственность вообще и на информацию, как личную вещь, в частности;
- при наличии «де-юре» равного представления «публичного права»:
 - на информацию, которая создана за государственные средства и является собственностью государства, «де-факто» не является по этой причине «публичной»;
 - на информацию, которая создана за средства местного самоуправления и является собственностью совета территориальной общины, то есть «де-факто» «публичной».

Таким образом, возможны такие отдельные выводы относительно предпосылок развития э-правления:

1. Развитие системы э-правления в Украине имеет те же особенности, что и в других странах, уровень развития в которых зависит, в том числе, от финансовой составляющей.

2. Мировая практика не выделяет достаточно резкой особенности формирования и деятельности э-правления в условиях местного самоуправления, поскольку э-технологиям это просто безразлично, но проблемы э-демократии в Украине касаются более проблемы переходного периода общественного сознания к осознанию каждым гражданином:

- идеологии социального, правового, демократического государства на основе владения народом Украины условиями и ресурсами жизни и деятельности в виде распределения этой материальной и финансовой основы между территориальными общинами;
- ответственности каждого чиновника за качество и прозрачность этого распределения;
- ответственности каждого гражданина за последствия владения каким-то имуществом;
- ответственности органов власти и общества по защите частного права физических и юридических лиц путем противодействия сбору информации о них и вмешательства в их частную жизнь без их согласия по результатам развития э-технологий.

3. Внедрение и развитие «э-правления» в условиях АР Крым и вообще в условиях местного самоуправления вызывает необходимость учитывать определенную «чисто крымскую специфику» и местные особенности: множественность разных рас, национальностей, конфессий и некоторую нестабильность общественно-экономического развития в связи с этим.

4. Основными препятствиями к внедрению электронных технологий является низкое финансирование и недостаточная правовая и техническая культура населения, невосприимчивость компьютеризации и незаинтересованность в технологическом прогрессе.

5. Отсутствие у жителей - членов территориальных общин, - ощущения и ответственности коллективного владельца, что приводит к недоразвитию и перекосам в городской инфраструктуре, экономической стагнации и дискриминации прав жителей со стороны самих органов самоуправления, для которых реализация разного рода программ по совершенствованию системы управления и развития местного бизнеса, коммунальной собственности, культуры, образования и других сторон деятельности территориальной общины, представляет собой весьма сложное организационное задание.

6. Для создания реального информационного равенства нужно усовершенствование структуры и качества достаточно большого количества WEB-сайтов органов власти, населенных пунктов, учреждений, предприятий и организаций, многие из которых структурно далеки от совершенства, логически не подчинены какой-либо системе, что усугубляется отсутствием стандартов, регламента работы и др.

7. Необходимо внести изменения к Закону Украины «Об обращении граждан» в части регламентации процедуры дистанционного обращения граждан (порядок подачи такого обращения, сроки рассмотрения и т. д.).

3. Цель, предмет деятельности и основные задачи развития местного э-правления

Целью развития местного э-правления в АР Крым является развитие е-демократии между физическими лицами и их корпоративными и общественными объединениями в составе его территориальных общин (как ячеек информационного общества) с органами местного самоуправления и другими органами власти.

Предмет деятельности развития местного э-правление в АР Крым заключается в достижении европейских стандартов качества э-услуг, открытости и прозрачности власти для физических и юридических лиц, их корпоративных и общественных объединений.

Основными задачами развития местного э-правления для удовлетворения потребностей его субъектов является:

- обеспечение предпосылок относительно создания субъектами местного э-правления электронных информационных ресурсов и протоколов связи (обмен данными) на основании согласованных местных программ информатизации:
 - повышения качества и доступности информационно-коммуникационных технологий;
 - устранения препятствий по повышению качества э-услуг для физических и юридических лиц, упрощения процедур и снижения расходов на их получение;
- обеспечение надлежащего уровня информационной безопасности для разных уровней статуса человека: как физического лица – владельца личного имущества, как члена территориальной общины – совладельца материальной и финансовой основы местного самоуправления его административно-территориальной единицы, как гражданина и представителя народа Украины – совладельца естественных условий и ресурсов государства согласно Конституции Украины;
- обеспечение открытости информации о деятельности органов местного самоуправления, расширения доступа к ней и предоставления возможности непосредственного участия физических лиц и их корпоративных и общественных объединений в процессах подготовки и экспертизы проектов решений, которые принимаются на уровне органов местного самоуправления;
- обеспечение прав физических и юридических лиц на удаленный доступ ко всем видам «открытой государственной и коммунальной» информации, которая имеет индивидуальную и общественную значимость;
- системообразующее законодательное обеспечение местного нормотворчества.

Организационные и технологические основы местного э-правления должны обеспечивать требования Концепции развития государственного э-правления в Украине с учетом местных возможностей и особенностей.

4. Нормативно-правовое обеспечение развития местного э-правления в АР Крым

Законодательное обеспечение э-правления на данное время является фрагментарным и неполным, что сдерживает развитие местного э-правления. Например, нормотворчество на основании Актов Верховной Рады и Совета Министров АР Крым, что регулируют сферу информатизации общества в АР Крым в составе его территориальных общин и создают основу для развития местного э-правления, избирательно ограничивается следующим:

1. Постановление Верховной Рады АР Крым «О республиканской программе информатизации общеобразовательных, внешкольных, профессионально-технических и высших учебных заведений Автономной республики Крым до 2010 года», разработано с целью реализации Государственной программы «Информационные и коммуникационные технологии образования и науки» на 2006-2010 годы.

2. Постановление Совета Министров АР Крым «Об утверждении Плана мероприятий по созданию республиканской системы электронного информационно-библиотечного ресурса».

3. Постановление Совета Министров АР Крым «О республиканском электронном реестре инвестиционных (инновационных) предложений (проектов) и инвестиционных площадок», утвержденное в соответствии с Постановлением Совета Министров АР Крым в 24.10.2006 г.

«Об итогах социально-экономического развития Автономной Республики Крым за 9 месяцев 2006 года и мероприятиях по выполнению постановления Кабинета Министров Украины от 3 октября 2006 года с целью привлечения инвестиций в экономику Крыма», которым установлен порядок формирования и сопровождения республиканского электронного реестра инвестиционных и инновационных проектов и предложений, где утверждены типовые формы соответствующих паспортов.

4. Распоряжение Совета Министров АР Крым «О порядке использования электронной почты для срочного обмена служебными документами с центральными органами исполнительной власти», которое установило и подтвердило порядок обмена служебными документами с центральными органами власти и управлениями.

5. Постановление Совета Министров АР Крым «Об электронном обращении ценных бумаг и Крымском республиканском депозитарии» 1996 г., N 6, с целью обеспечения контроля обращения ценных бумаг и недопущению возможности правонарушений при осуществлении операций с ценными бумагами.

6. Ряд других нормативных актов, которые имеют отраслевой характер.

При этом качество местного нормотворчества в рамках законов и других нормативных актов Украины в АР Крым имеет значительную перспективу, если системную и достаточно эффективную организацию этой работы осуществить на основе использования нормотворческих возможностей органов местной власти, предоставленных законодательством о местном самоуправлении, максимально совмещая положение, например, Устава населенного пункта (Муниципального кодекса) и типовой местной программы информатизации (содержание Устава населенного пункта и ведомость выполнения работ местной программы информатизации), для чего:

а) Даже не касаясь вопросов недостаточности финансирования через мизерность местных бюджетов, проблем с земельной инвентаризацией и кадастром, нехватке квалифицированных кадров, политических противоречий между представительскими и исполнительными органами власти, вмешательстве центральных органов власти в местные дела и много чего другого, особенно следует обратить внимание на потребность активизации нормативного творчества органов местной власти:

- не требует доказательств истина, что юридически корректная работа по формированию и принятию нормативных актов этого уровня является основой их успешной реализации, важным признаком соблюдения принципа верховенства права, показателем правовой культуры муниципалитета. Общие регламентирующие начала этой деятельности содержатся, в частности, в Европейской хартии местного самоуправления, принятым Советом Европы 15.10.1985 г., ст.ст.143 и 144 Конституции Украины, Закона Украины «О местном самоуправлении», ст.169 Гражданского кодекса и ряда других законов и подзаконных актов;

- хотя эти нормативно-правовые акты и не дают буквальный перечень, они достаточно детально определяют нормативные возможности местных органов власти.

б) При определении предпосылок организации местного э-правления не следует забывать общетеоретические принципы действия правовой нормы «в пространстве, во времени, по кругу объектов и т.п.», что сполна может быть применено при решении многих неординарных вопросов, которые возникают в муниципальной практике, потому что в то же время:

- интересы муниципальной власти легко входят в конфликт с позицией центральных органов;
- это постоянно «подпитывает» проблему конкретизации и расширения полномочий первых.

в) Использование разновидности правовых норм будет способствовать продвижению в жизнь многих решений, хотя прямо и не предусмотренных, например, ст.144 Конституции Украины, но и не запрещенных ею; вполне естественно, что данные документы предусматривают и предлагают дополнение, изменение и принятие новых нормативных актов, в том числе и местных. Что-то в настоящий момент находится в компетенции местных Советов, если выходить из полномочий местного самоуправления, и это уже можно использовать в работе, а что-то за его пределами, и в этом случае желательно инициировать законодательное творчество государства со стороны территориальной общины.

г) Важнейшей проблемой в период этой деятельности является необходимость принятия плана активных действий, направленных на контроль и усиление трансформации общественного сознания в отношении местного самоуправления как части государственного строя и индивидуальных психологических установок. Это может быть как на определенной заинтересованности самим техническим прогрессом, так и на материальных стимулах-реакциях (заключение разных договоров с предоставлением льгот, выделения субсидий из местного бюджета и др.). В условиях целеустремленной технической и идеологической пропаганды, которая ориентирована, прежде всего, на новые поколения, это может привести к успеху, аналогичному тому, который был достигнут внедрением сотовой телефонной связи.

5. Способ предоставления органами местной власти электронных услуг с использованием современных информационно коммуникационных технологий

Одной из основ деятельности «э-правления» есть предоставление услуг органами местной власти на основе информационно-коммуникационных технологий. Это значит, что житель населенного пункта или приезжий гражданин, заполнив определенную стандартную, утвержденной формы анкету (регистрационную карточку и тому подобное) непосредственно на сайте определенного органа власти, или заполнив анкету в электронной форме и прислав ее электронной почтой в соответствующий орган власти, может получить ту или другую административную услугу, например, зарегистрироваться (принцип одного окна) как субъект предпринимательской деятельности, продолжить договор аренды и т. д. Эта задача включает принятие Закона Украины «Об административных услугах», в котором был бы предусмотрен способ предоставления административных (от органов власти) услуг, которые должны предоставляться гражданам, в том числе через Интернет, с помощью call-центров и др., определение перечня административных услуг, установление ответственности должностных лиц за не предоставление или несвоевременное предоставление той или иной административной услуги через Интернет; создание или приобретение программного обеспечения для осуществления контроля предоставления административных услуг со стороны вышестоящих органов местной власти.

5.1. Местная политика по созданию и передачи местных информационных э-ресурсов

Кабинет Министров Украины 4 января 2002 года принял Постановление «О порядке публикации в сети Интернет информации о деятельности органов исполнительной власти», которым утвердил Порядок публикации в сети Интернет информации о деятельности органов исполнительной власти, а также вменил в обязанность органам исполнительной власти делать достоянием гласности через Интернет информацию (содержание и объем) о своей деятельности. Поскольку обеспеченность информационными ресурсами исполнительных органов власти на уровне подчиненности (прямой или двойной) Кабинету Министров Украины осуществляется на уровне заданий отраслевых и региональных программ информатизации, то следовало бы ожидать еще и содержание территориальных частей этих программ общегосударственного уровня в конкретной местной программе информатизации конкретного населенного пункта. Потому что большая часть вопросов электронных услуг осуществляется на уровне жизнедеятельности территориальных общин, земельных и имущественных отношений, жилищно-коммунального хозяйства, лицензирования бизнеса и прочее. При этом территориальные учреждения отраслей и региональных администраций могут иметь из этого собственную пользу: обратная связь с базами местных информационно-справочных и информационно-аналитических ресурсов в реальном времени, а не из статистического справочника за длительный отчетный период. Поэтому местная политика создания и передачи местных информационных ресурсов приобретает в направлении развития э-правления крайне важное значение. Дополнительно к публикации в сети Интернет информации о деятельности органов исполнительной власти населению также необходима информация о состоянии дел развития территории и его месте в этом процессе: когда идет речь о качестве и уплате государственных или коммунальных услуг, они обычно оплачиваются по месту жительства за что-то конкретное.

Таким образом, процедура предоставления и получения электронных услуг путем использования информационно-коммуникационных технологий, в первую очередь, будет сталкиваться с фактом необходимого и достаточного количества этих услуг, а во вторую – с их качеством. При этом количество услуг за определенное время может достигаться совершенствованием как существующего процесса их предоставления «в рутинном виде», так и созданием новых форм представления в ранее недостижимом виде их содержания и состава.

Например, это распространяется на тематику, которую возможно достичь только с помощью местной программы информатизации:

1. «Прозрачное участие» граждан и их объединений в общественных обсуждениях во время разработки генеральных планов населенных пунктов и правил застройки и использование их территорий, поскольку в этой сфере находятся материальная и финансовая основа обеспечения жизни и деятельности и ее качества:

а) планирование города (картографический и текстовый вид):

- *составление программ социально-экономического развития соответствующих территорий и охраны окружающей среды;*
- *осуществление функционального распределения земель и определение целевого назначения земельных участков;*
- *выбор, исключение, передача в собственность, предоставление в пользование, покупка, продажа земель;*
- *решение вопросов изменения использования и застройки земельных участков физическими и юридическими лицами;*
- *установление условий использования и застройки земельных участков;*
- *размещение всех видов строительства и предварительное согласование места их расположения, выдачи разрешения на строительство (застройку) и другие виды использования земельных участков;*
- *экономическая оценка территорий и денежная оценка земель, определение ставок земельного налога, стартовой цены земельных участков в случае их продажи на конкурсной основе;*
- *установление и изменение границ населенных пунктов и других территорий, красных линий земельных участков, улиц;*
- *определение территорий приоритетного развития и финансового обеспечения этого развития (установление налоговых льгот, дотаций и субвенций из государственных, областных, районного бюджетов);*
- *координация разработки программ развития отраслей экономики;*
- *составление реестров территорий с особыми условиями развития местного значения;*
- *проектирование социальной, инженерной и транспортной инфраструктуры;*
- *определение территории общих интересов соответствующих территориальных общин (пригородных территорий, использование которых связано с развитием проектируемого населенного пункта), в том числе резервирование территорий для последующего развития населенных пунктов;*

б) запросы относительно разграничения территории на отдельные земельные участки (картографический и текстовый вид):

- *придомовые территории существующих и запроектированных жилых домов;*
- *земельные участки, на которых размещают общественные сооружения и другие объекты градостроения;*
- *объекты благоустройства и озеленения;*
- *излишки земельных участков, которые могут быть использованы для последующего сооружения жилых и общественных зданий и сооружений и другого использования (при распределении территории существующей застройки);*
- *территории общего пользования;*

- территории ограниченного пользования земельным участком (сервитуты), установленных согласно договору, решению суда или в другом определенном законом порядке

в) запросы относительно необходимости улучшения качества общественного управления:

- информирование населения административно-территориальных единиц о решении относительно разработки градостроительной документации, намерения застройки соответствующих территорий, земельных участков и прогнозируемые правовые, экономические и экологические последствия этого;
- общественное обсуждение документации планирования и застройки территорий, земельных участков, проектов местных правил застройки, изменений к ним;
- рассмотрение предложений и замечаний, которые получены по результатам общественного обсуждения, принятие и предание огласке решений относительно их учета или мотивированного отклонения;
- согласование интересов территориальных общин в случае возникновения расхождений при решении вопросов планирования смежных территорий;
- информирование через средства массовой информации об утверждении документации по планированию территорий, местных правил застройки, изменений к ним, решений о предоставлении земельных участков под застройку;
- предание огласке местных правил застройки, изменений к ним и постоянная доступность этих правил широкой общественности.

2. Вся аналитическая информация относительно жилищных, коммунальных, производственных отношений и др, что предусматривает создание отдельных систем расчетов:

- за услуги, предоставляемые органами власти по перечню бесплатных услуг;
- другие услуги, предоставляемые органами власти по платному тарифу, определяемому владельцем информации с учетом эксплуатационных расходов.

Последующее расширение содержания данной Концепции к программному виду заданий (содержание и сроки) на развитие э-правления должно опираться на сконцентрированное выражение идеологии развития э-правления как нового этапа развития общественных отношений вообще. То есть это должна быть полномочная местная политика относительно создания местных информационных ресурсов, иначе местное самоуправление вместо современного э-правления на основании желаемой э-демократии получит аппарат тривиального обмена мыслями и сплетнями на основании элементарного форума «последних новостей».

Предоставление электронных услуг базируется на создании специальных центров (пунктов) предоставления услуг при информационно-аналитических центрах развития населенных пунктов (ИАЦР), центров информационного обслуживания населения (call-центры), порталов предоставления электронных государственных услуг, которые работают по принципу «одного окна», но за исключением сбора данных о физических и юридических лицах без их на то согласия. Поэтому обращение и защита данных контролируется с помощью электронной приемной при каждом ИАЦР, где заказанные (или определенные для предания огласке) данные распространяются на сайте населенного пункта или персонально согласно полученных предложений, заявлений, жалоб, необходимости в выдаче справок и тому подобное.

Физические и юридические лица, которые выполняют разнообразные платежные и неплатежные операции, не связанные с проблемами э-демократии и взаимодействия с органами власти, решают эти проблемы другими от информационно-коммуникационной системы местного э-правления на основе услуг Украинского государственного предприятия почтовой связи «Укрпочта» и других технико-технологических средствах. Ответственность за защиту информации при этом несет владелец этих заведений, где безопасность связи может усилить использованием электронной цифровой подписью. Это касается также условий взаимодействия населения с органами государственной власти и органами местного самоуправ-

ления, поскольку каждое физическое и юридическое лицо имеет право предоставлять и получать электронные документы, которые имеют юридическую силу.

Для обеспечения более широкого доступа территориальных общин ко всему информационному обществу Украины и мира предусматривается соединение ИАЦР как носителей информационных ресурсов и аппаратно-программной базы местного э-правления в АР Крым через единый региональный центр и далее с Украинским Центром поддержки электронного управления. Это предоставит возможность доступа к информационным ресурсам других регионов Украины и научно-методической, технологической, консультативной, учебно-методической и просветительской поддержки органов исполнительной власти, органов местного самоуправления, бизнеса и общественных организаций по вопросам внедрения и применения технологий э-правления и информатизации общества вообще на основе обратной связи.

5.2. Организация «обратной связи» местных органов власти на базе э-приемной

Эффективная система местного самоуправления должна предусматривать модель, ориентированную на потребности и интересы населения в составе их территориальных общин, так называемую «клиентоориентированную модель». Однако проблема заключается в том, что в настоящее время население не включено в процесс управления с достаточной эффективностью для влияния на качество решений, которое принимает власть. Поэтому необходимо осуществить определенную децентрализацию управления с помощью изменения традиционной иерархической модели на «клиентоориентированную модель» местного самоуправления. С этой целью важнейшим элементом системы местного самоуправления выступает система обратной связи, которая добавляет управлению на местах системные признаки: стойкость, автономность (самодостаточность), целевую ориентированность, высокую интеграционную способность. В настоящее время научно-технического развития э-технологий и общественной осведомленности эта проблема перестала быть недостижимой в своей рутинности и может быть решена по согласию и в интересах всех сторон процесса: налаживание обратной связи может способствовать значительному повышению эффективности обмена управленческой информацией.

Не ссылаясь на идеологические установки государственной политики э-правления вообще как руководства по практическим действиям, концепция развития местного э-правления рассматривает уже более глубокую базу ее организации на уровне типовой структуры и особенностей системы обратной связи (СОС), которая использует следующие части:

Электронная приемная (ЭП) - предназначена для идентификации информации (с определением поставщика и получателя), маршрутизации самой информации или перенаправления посетителя ЭП.

Информационно-аналитический центр развития (ИАЦР) - узел аналитической обработки информации для поддержки работы СОС.

Терминал системы обратной связи (ТСОС) - аппаратно-программный комплекс, предназначенный для непосредственного доступа пользователя к СОС.

Система передачи данных (СПД) - программно-аппаратная система обеспечения связи между частями СОС.

При этом в отношении СОС необходимо отметить, что:

1. Пользователи СОС - зарегистрированные клиенты системы обратной связи, которыми могут быть: организации населенного пункта (подразделения органов местного самоуправления, представители бизнеса, предприятия ЖКХ и др.), население (жители, гости и др.). При этом все пользователи СОС выступают с одной стороны - поставщиком информации, которая относится к его деятельности, с другой стороны - получателем информации.

2. Контролирующие органы – государственные организации, которые своими территориальными подведомственными структурами контролируют выполнение требований действующего законодательства в пределах функционирования СОС, требований относительно защиты информации, срок выполнения услуг и их качество, и т.п.

3. СПД – по сути является «информационной шиной», которая обеспечивает связь пользователей СОС на разных уровнях органов власти через порталы связи: «внешний» - для регионального уровня и «внутренний» - для уровня местных органов самоуправления.

Программная часть ТСОС предусматривает наличие интерфейса со списком вопросов, что существенно облегчает как введение информации пользователем, так и последующую обработку этой информации. Перечень (список) вопросов - древовидный иерархический список (запрос, заказ, жалобы и т. п.) используется пользователем для формирования сообщений, которые отправляются по системе обратной связи. Изменение (формирование, добавление) списка вопросов может иметь неограниченное развитие при условии формализации вопросов, обеспечения безопасности информации и выполнения требований действующего законодательства.

Схема организации «тестового режима» «обратной связи» по типу «вопрос - ответ» и инструмента ее реализации в виде Форума на базе сайтов органов власти рассматривается как типовая относительно предоставления уровней доступа к информации и перечню электронных услуг, которые предоставляются.

Уровни доступа:

1. Доступ без авторизации. Обеспечивается по умолчанию на всех сайтах, что позволяет любому пользователю получить общедоступную (открытую) информацию, представленную на сайтах (информационно-справочные данные, новости, объявления и т. п.), а также те услуги, которые не нуждаются в авторизации.

2. Доступ авторизованным пользователям. Обеспечивается возможность получения более полной информации и расширенного перечня услуг персонально для указанного пользователя в зависимости от прав, назначенных пользователю, и соответствию их уровня данным, которые запрашиваются на выбранном сайте.

Перечень услуг, которые предоставляются:

1. Услуги по месту нахождения. Перечень услуг ОБЩЕГО доступа, которые предоставляются пользователям, зарегистрированным на сайте «Верхнего уровня».

2. Услуги по месту регистрации. Перечень услуг ПЕРСОНАЛЬНОГО доступа, которые предоставляются пользователям, зарегистрированным на сайте «Нижнего уровня».

В схеме используются сайты двух уровней:

1. Сайт «Верхнего уровня» - сайт органов регионального уровня (регион из состава населенных пунктов, которые имеют свои местные органы власти). Функционально в рамках работы «обратной связи» сайты указанного уровня направляют пользователя в процессе авторизации (локализации) на соответствующий сайт «Нижнего уровня» выбранного населенного пункта, указанного пользователем как место регистрации («прописки»). Сайт данного уровня предоставляет пользователю лишь услуги ОБЩЕГО доступа и организует «внешний портал» СОС.

2. Сайт «Нижнего уровня» - сайт местных органов власти, полномочия которых распространяются на территорию, на которой зарегистрирован («прописан») пользователь сайта. Сайт данного уровня предоставляет пользователю, зарегистрированному на этом сайте как гость, лишь услуги ОБЩЕГО доступа. Для пользователей, зарегистрированных иначе (житель, владелец недвижимого имущества на данной территории и т. п.), предоставляются услуги ПЕРСОНАЛЬНОГО доступа в зависимости от назначенных прав при регистрации. На этом уровне организуется «внутренний портал» СОС.

Для связи между сайтами используется Служебный интерфейс. Для входа на сайт используется стандартный интерфейс сайта принятый в WEB среде. Аппаратно сайты связаны информационно-коммуникационной сетью - локальной или глобальной (Интернет).

5.3. Особенности защиты информации при использовании э-технологий

Особенность развития э-правления в АР Крым заключается в необходимости организации защиты информации в пределах частного и/или публичного права на ее собственность участников «обратной связи» в информационно-коммуникационной инфраструктуре и, что является особенно важным, в базах данных и знаний аппаратно-программных средств, которые используются субъектами э-правления для взаимодействия. Такой подход позволяет:

- в рамках современных требований в комплексе использовать технические возможности э-правления в повседневной жизни;
- интегрировать информационную инфраструктуру населенного пункта с использованием единой системы образов и понятий;
- встраивание перспективных информационных э-технологий в единую городскую (сельскую, поселковую) информационную среду как искомую базу э-демократии и э-правления.

Однако, разработчикам и пользователям э-технологий следует обратить внимание на особенности защиты «э-информации» в отличие от механической обработки информации на бумажных носителях:

1. Требования к защите информации в любом ее виде, в первую очередь, связаны с ее свойствами. К основным свойствам информации принадлежат: достоверность, целостность, доступность, защищенность, ценность. В отличие документооборота на бумажных носителях, защищенность которых отражена в отдельном делопроизводстве, нарушение отмеченных свойств в виртуальном обращении электронных данных может распространяться от возможности изменения содержания «э-информации» вплоть до ее потери. Поэтому обеспечение особых условий защиты свойств «э-информации» является необходимой составляющей э-технологии, которая не исключает также учет ее обращения (при условии государственной собственности на нее) согласно требований конфиденциального делопроизводства.

2. Основные условия и требования относительно обеспечения защиты свойств информации при использовании э-технологий установлены в нормативных документах по технической защите информации (НД ТЗИ). Контроль выполнения требований настоящих документов в Украине выполняет Государственная служба специальной связи и защиты информации Украины (ГСССЗИ). Поскольку Концепция рассматривает информацию, которая имеет отношение к деятельности органов власти, потому выполнение требований НД ТЗИ относительно информации и технологий работы с ней - обязательно.

3. Важной особенностью информации в электронном виде является ее значительно большая зависимость от «электрических» изменений носителя информации в отличие от бумажных носителей, что существенно влияет на основные свойства информации. Основой э-технологий является использование электрических сигналов, потому вопросы обеспечения «электрической» безопасности непосредственно влияют на защиту информации. Нарушение «электрической» безопасности в э-технологиях приводит к частичной или полной потере информации в случае отсутствия ее защищенной копии.

4. Современное использование э-технологий относительно информации, в первую очередь, преследует автоматизацию деятельности путем замены механической работы с информацией на бумажных носителях на использование информации в электронном виде. То есть изменяется инструмент, при этом сама технология его использования обычно остается на уровне правил и условий работы с бумажными носителями. Отмеченная особенность значительно увеличивает угрозы влияния текущих условий на свойства информации. Что в дальнейшем может привести к существенно значительным потерям и не только финансовых.

5. Важным фактором при выборе средств обеспечения безопасности информации для реализации современных разнообразных задач на основе э-технологии есть оптимизация расходов на уровень безопасности информации при минимальном ограничении в процессе работы с информацией. Поэтому, в первую очередь, важным становится выбор информационной технологии, обеспечивающей «устранение» причин угроз информации, в отличие от средств защиты

(ее обеспечение), которые «борются «с последствиями» и, как правило, «лично» с каждым, что в конечном счете существенно влияет на стоимость систем работы с информацией.

6. Использование современных информационно-коммуникационных технологий на основе использования WEB сайтов и глобальной сети Интернет предусматривает употребление аппаратных, программных (или совместно) средств. При этом «территориальное» размещение этих средств в рамках одного процесса работы с информацией может быть не локальным, а и разнесенным на местности (в пространстве). Это требует дополнительного внимания (условий) относительно безопасности информации во время ее передачи между составными частями в процессе работы. Также важной особенностью является то, что использование открытой сети Интернет увеличивает не только возможности «потенциальных» пользователей информации, для которых она предназначена, но и количество пользователей и процессов (например, компьютерных вирусов), которым необходимо ограничивать доступ к информации.

7. Использование информации при публичной деятельности органов власти имеет ограничение по доступности к информации об отдельном человеке согласно с ст. 32 Конституции Украины и налагает дополнительным условия по безопасности информации. Поэтому решение заданий авторизации (идентификации, аутентификации) не только потребителей информации, но и процессов работы с ней, распределение прав допуска и доступа к информации является важным условием соблюдения конституционных прав человека. Эта особенность в совокупности с э-технологией требует применения особых информационных технологий.

8. Новые информационные технологии работы с электронной информацией должны на всех уровнях работы обеспечивать защиту свойств информации, которая дает возможность на самом низком (самом надежном) уровне решать вопрос гарантирования безопасности информации. Использование в э-технологиях аппаратных, программных средств и технологий работы с информацией, которые (отдельно каждый) гарантируют необходимый уровень безопасности информации, позволит в совокупности обеспечить необходимый, гарантированный уровень безопасности информации.

6. Э-демократия на уровне местного э-правления

Концепция идеологии э-демократии в Украине устанавливает: «Суть электронной демократии заключается в использовании информационно-коммуникационных технологий с целью усиления демократических процессов в условиях существования представительской демократии. Цель электронной демократии заключается в создании фундамента для участия человека и гражданина в принятии государственных решений, усиления влияния на формирование и реализацию государственной политики, решения вопросов местного значения, усиления прозрачности и подотчетности органов власти гражданам». Это является абсолютно обоснованной установкой на создание э - демократии, но нуждается в развитии ее существенных аспектов и целевых направлений при работе в конкретных условиях управления материальной и финансовой основой территориальных общин.

В этом смысле формирование мнения о развитии э-демократии на уровне местного самоуправления в условиях существования представительской демократии является более сложным процессом, чем только внедрение информационно-коммуникационных технологий, если не выставлять э-демократию только как технологическую возможность свободного многостороннего общения «всех со всеми» с помощью современных технологий.

Во-первых, для развития э-демократии на уровне местного самоуправления нужно наличие самой демократии как реального права территориальной общины на прозрачный доступ к информационным ресурсам и участие в решениях власти относительно собственных и общественных интересов и т. д.

Во-вторых, получение такой возможности возникает в информационном обществе от момента появления у каждого чиновника технической возможности общаться с множественностью субъектов э-правления и разрешения высшего руководства на использование той или другой информации.

В-третьих, необходимость внедрения системы защиты информационно нагруженного, мощного и многолюдного направления общения органов власти с членами общины относительно вопросов их жизнедеятельности, собственности, частной жизни и данных как о физических лицах (ст. 32 Конституции Украины), никак не может исключать эту обратную связь из понятия «э-демократия», хотя доступ к этой информации будет ограничен для третьих лиц без ограничения доступа к другой информации.

Таким образом, э-демократия на уровне местного самоуправления, когда идет речь о повышении ее качества у наиболее чувствительной для населения темы собственности, не может создаваться без предварительной разработки программы информатизации органов местного самоуправления, потому что «ничего из ничего не выходит».

Таким образом, для цивилизованного распространения э-демократии на уровне местного самоуправления как фундамента государственной политики э-правление необходимо наличие местной программы информатизации (на примере города-региона Севастополь и города Джанкой АР Крым) с понятной и реалистической в финансовом обеспечении системой этапов ее реализации как вообще развития местного э-правления.

7. Этапы развития местного э-правления в АР Крым

Концепция развития э-правления в Украине как руководящий документ относительно внедрения и развития э-правления на уровне местного самоуправления, предусматривает реализацию этого процесса в четыре этапа, перечень которых приведен по важности учета взаимодействия с Программой развития э-правления в АР Крым, которая должна быть разработана на основе данной Концепции и должна усилить долговременные государственные усилия местными возможностями:

1. На первом этапе развития э-правления в Украине будет сформирована нормативно-правовая база, в том числе единые стандарты, протоколы и регламенты взаимодействия субъектов электронного правительства, а также создан национальный реестр электронных информационных ресурсов, WEB-сайтов органов государственной власти и местных органов самоуправления.

К этому времени в АР Крым должен быть создан собственный республиканский реестр.

2. На втором этапе планируется создание Украинского центра поддержки электронного правительства, через который должны реализовываться государственные электронные услуги (выдача справок, лицензий, разрешений).

К этому времени в АР Крым должен быть создан реестр э-услуг местной власти.

3. На третьем этапе предусматривается создание объединенных порталов министерств, ведомств, служб, которые будут способствовать двустороннему взаимодействию органов государственной власти и граждан страны.

К этому времени в АР Крым должна быть обеспечена защита «обратной связи».

4. На четвертом этапе планируется создать единый WEB-портал электронного правительства как единую точку доступа ко всем видам электронных государственных услуг для граждан и организаций.

К этому времени в АР Крым должен быть сформирован э-портал с элементами WEB-3.

Электронное взаимодействие граждан и организаций с местными органами власти, возможно, будет осуществляться через единый портал и шлюз э-правления в пределах местной программы информатизации. Задача органов местного самоуправления будет заключаться в предоставлении «э-услуг» на базе формирования и развития собственных информационных ресурсов и систем.

Но при этом следует отметить, что Концепция местного э-правления в АР Крым рассматривает вопрос автоматизации документооборота и создания информационных ресурсов как этап предпосылки развития э-правления. Проектирование же самого процесса э-правления поэтапно должно подходить к его сути как использованию возможностей современных технико-технологических средств в процессе жизнедеятельности общества и, в частности, управления на основе информации, которая удовлетворяет текущим информационным потребностям ее пользователей в лице органов власти и общества.

8. Управление развитием местного э-правления в АР Крым

С целью учета местных особенностей и возможностей при реализации государственной политики э-правления и согласованию действий относительно проектирования этапов местного э-правления, правовые и проектные пути видятся следующие:

1. Улучшение вместе с законодательной, нормативной и правовой на местном уровне систем обеспечения э-правления.
2. Использование на местном уровне максимально роли устава территориальной общины (муниципального кодекса).
3. Предусмотреть, используя зарубежный опыт, выделение в каждом исполнительном органе местного самоуправления специального отдела или уполномоченного по развитию в населенном пункте программы «э-правления» со специальным статусом.
4. Изучение и рассмотрение необходимости создания в населенном пункте фондов развития «э-правления» с целью привлечения вместе с бюджетными, дополнительных финансовых ресурсов для этой работы.
5. Подготовка органами местного самоуправления перечня нормативных и правовых актов, необходимых для первичного обеспечения выполнения соответствующих программ и проектов.
6. Организация в общекрымском масштабе стройной системы обучения кадров, особенно должностных лиц, повышения их квалификации и контроля их подготовки в сфере информационных технологий, приравняв этот фактор при аттестациях и т.п. к знанию, например, государственного языка.

9. Местное э-правление в условиях кризисов

Местное самоуправление в условиях кризисов (кризисного состояния, чрезвычайных ситуаций и состояния особого периода) должно учитывать возможность ограничения государством традиционного для обычного режима жизнедеятельности э-правления.

Фактически это будет выражено снижением уровня обратной связи между субъектами э-правления путем государственного запрещения использования «открытых» каналов обмена данными и/или прекращением их действия вообще по различным причинам, например, по решению их владельцев или из-за технического разрушения и т.д.

При таких условиях государственное э-правление в пределах населенного пункта обязано трансформироваться в местное э-правление (для сохранения управления обратной связью с населением как разновидность государственного э-правления в условиях кризиса), которое максимально обеспечит приглаживание вынужденных государственных мероприятий по временному ограничению демократии в государстве наличием э-демократии на местном уровне:

- как взаимодействие через «внутренний портал» к электронной приемной ИАЦР всех АРМ чиновников местных органов власти для выполнения ими функциональных обязанностей и предоставления общественных муниципальных услуг, которые основываются на едином протоколе обмена данными (обратной связи) с использованием информационно-аналитических технологий и информационно-справочных систем;
- как доступ через «внешний портал» электронной приемной ИАЦР в работе органов самоуправления с территориальной общиной на базе защищенной системы выделенных каналов обратной связи;
- как обеспечение мероприятий применения так называемых «военных методов» управления и системы информационно-аналитических центров по вопросам антикризисного управления на основании заблаговременно созданных ИАЦР по программе информати-

зации органов местного самоуправления как предпосылке внедрения и развития местного э-правления.

Таким образом система местного самоуправления сполна должна иметь способности быть готовой к кризисам заблаговременно и с дальновидным учетом автономности его территорий от центров государственного управления благодаря наличию местных программ информатизации с созданием ИАЦР и систем обратной связи. Потому что только наличие подобного технологического комплекса позволяет в пределах требований государственной политики э-правления на уровне населенных пунктов своевременно проектировать и создавать:

- режимы функционирования электронного правления;
- ограничение на электронное правление для каждого из его режимов;
- критерии перехода электронного правления из одного режима на другой режим.

10. Ожидаемые результаты местного э-правления в АР Крым

Обеспечение условий для развития электронного правления и информатизации органов местного самоуправления в АР Крым по направлениям:

- защита информации;
- поддержка и принятие управленческих решений;
- обратной связи э-правления;
- запросов и импорта соответствующих данных в виде нужных справок и других форм;
- протоколы обмена данными ИАЦР в пределах внутреннего портала (э-правление) и портала внешней среды (э-демократия);
- организация сайтов органов местного самоуправления на базе ИАЦР;
- создание дистанционных тренировочно-учебных тренажеров;
- составной системы учета и контроля натуральных и макроэкономических показателей развития городов, регионов и государства.

Это предоставит возможность использования мировых стандартов социального управления, в частности:

- налаживание эффективного взаимодействия органов исполнительной власти, местного самоуправления с гражданами, в том числе негосударственными общественными организациями и бизнес-структурами;
- усовершенствование уровня знаний и навыков государственных служащих органов исполнительной власти и местного самоуправления в регионах Украины, и, в частности, в Автономной Республике Крым, относительно эффективного использования технологий э-правления и информационно-коммуникационных технологий в профессиональной деятельности;
- распространение опыта АР Крым относительно местного э-правления и информатизации органов местного самоуправления для внедрения в других регионах Украины как типового для других административно-территориальных составляющих э-правления в Украине.

11. Послесловие

Концепция развития э-правления в Автономной Республике Крым создана при финансовой поддержке Международного фонда «Возрождение»:

- на основании проекта № 40464 «Мероприятия по внедрению электронного управления, электронной демократии и информатизации местного самоуправления в АР Крым»;
- в рамках Меморандума о сотрудничестве относительно разработки и воплощения общей программы «Содействие внедрению электронного управления, электронной демократии и информатизации органов местного самоуправления в Автономной Республике Крым, в частности, в городах Алушта, Судак и Ялта» между:
 - Государственным комитетом информатизации Украины;
 - Советом Министров Автономной Республики Крым;
 - Государственным предприятием «Держинформресурс»;
 - Севастопольским отделением Всеукраинского Комитета поддержки Программы ООН по окружающей среде (СО УкрЮНЕПКОМ);
 - Международным Фондом «Возрождение».

Во время последующей разработки Программы электронного правления в АР Крым на основе этой Концепции следует учитывать, что нужно будет расширить представленное ею содержание развития местного э-правления как конструктивного принципа деятельности также и по разделам: обоснованности избранных методов, стандартов и протоколов обмена информацией и структуры местного э-правления; ожидаемых функциональных, интеграционных и технических характеристик проекта; наличию аналогичных проектов, в т. ч., что выполнялись на средства государственного или местных бюджетов; инвестиционной и инновационной привлекательности проекта информатизации, включая его конкурентоспособность; финансово-экономические аспекты, в частности расходов на выполнение программы информатизации, которая осуществляется за счет бюджетных и привлеченных средств; организации учебы специалистов для обеспечения мероприятий информатизации.

Руководство проекта выражает искреннюю благодарность консультантам проекта, которые действовали бесплатно, за лоббирование проекта и предоставленные предложения при разработке Концепции развития э-правления в АР Крым как очень сложного документа из-за нерешенности некоторой нормативно-правовой базы относительно развития института местного самоуправления в Украине, информатизации его органов власти, адекватной теории собственности на имущественную и финансовую основу территориальных общин, системный и комплексный учет градостроительных объектов, ответственность их владельцев за последствия деятельности и др., в составе:

Бельдей Марина Витальевна - главный консультант Комитета Верховной Рады Украины по вопросам строительства, градостроения, жилищно-коммунального хозяйства и региональной политики;

Клименко Геннадий Алексеевич - член постоянной рабочей группы по вопросам земли и недвижимости Совета инвесторов при Кабинете Министров Украины, кандидат технических наук;

Коваленко Николай Андреевич - начальник управления законодательства по вопросам земельных отношений, агропромышленного комплекса и охраны окружающей среды Министерства юстиции Украины;

Козелков Сергей Викторович – директор ГП «Центральный научно-исследовательский институт навигации и управления», доктор технических наук;

Ларионов Александр Николаевич – главный инженер ООО «Крымское аэрокосмическое агентство», кандидат технических наук;

Омельянец Сергей Николаевич – главный консультант Комитета Верховной Рады Украины по вопросам экологической политики, природопользования и ликвидации последствий Чернобыльской катастрофы, кандидат медицинских наук;

Синицкий Валентин Борисович – Джанкойский городской голова.

**КЪЫРЫМ МУХТАР ДЖУМХУРИЕТИНДЕ
ЭЛЕКТРОН ИДАРЕСИНИНЪ ИНКИШАФ
КОНЦЕПЦИЯСЫ**

(переклад татарською мову - Кримський Державний інженерно-педагогічний університет)

- Проектнинъ рехбери: Прималенный А.А.
Этрафтаки муитнинъ къорчалав ООН программасынынъ
къолтутувы иле Умумукраин Комитетининъ Акъярда
олгъан болюгининъ реиси, Къырым Джумхуриетининъ
Девлет премиясынынъ лауреаты (1993 с.)
джографик илимлернинъ кандидаты.
- Иш группанынъ рехбери: Зубарев В.В.
Къырым адвокатлар коллегиумынынъ реиси.
- Иш группасы: Ивлев С.Г., Котов А.П., Ляхов В.В., Лукьянчикова Л.В.,
Таций М.В., Храпак В.И., Шеститко Д.В.

Концепцияда макъсад, фаалиетининъ предмети, эсас вазифелери, функциялар ве принципери, девирлери, электрон идарелернинъ кирселюви ве инкишафы, онынъ бухран шараитинде ве бутюн девлет сиясетинде хусусиетлери таин этиле. Ерли экономик идаренинъ инкишафынынъ ве электрон хызметлерининъ берювининъ ангъламлары, идаре механизмлер темсиль этиле.

Земаневий методларнынъ концептуаль меселелери ве ерли электрон идарелигининъ инкишаф усуллары Къырым Мухтар Джумхуриетинде, Украинада социаль идарелиги системасынынъ мейдангъа келюви, бу девлетни мустикъиль, демократик, суверен, ичтимай ве къануний олгъаныны ачыкъ-айдын косьтере. Эбет, эгер девлетчилик къурулса миллетнинъ шекилленмеси бирден пейда олмай, лякин информатсион джемиет шараитлеринде украин джемиетшынаслыкънынъ келеджек инкишафы ве тикленюв (янъыдан догъув) черчивесинде джиддий теоретик ярдымлар озь озюни тапа билир.

Акъяр – 2010

Концепція підготовлена за фінансової підтримки Міжнародного фонду "Відродження"

МУНДЕРЕДЖЕ

1.	Къырым Мухтар Джумхуриетинде электрон идаренинъ инкишаф принципери региональ меркези олгъан ерли идарелиги севиесинде электрон идарелиги оларакъ.....	3
1.1.	Ерли э-идаренинъ инкишаф саасында ифаделюви ве анъламы.....	4
1.2.	Маалий э-идаресининъ инкишаф сиясети.....	5
2.	Ерли э-идаресинининъ инкишаф зеинлери.....	6
3.	Маалий э-идаре инкиш афынынъ макъсады, фаалиетининъ предмет иве эсас вазифелери.....	8
4.	Къырым Мухтар Джумхуриетинде маалий э-идаре инкишафына аит олгъан укъукъ къаиделернинъ темин этильмеси.....	8
5.	Земаневий информацийон коммуникатив технологиялары.....	10
5.1.	Ерли информацийон э-ресурсларнынъ кечирильмеси ве яратувы эсасында ерли сиясети.....	10
5.2.	Ерли мешурларнынъ «терс багъыны» тешкиль этюви.....	13
5.3.	Электрон технологияларнынъ къуullanувында малюматларнынъ сакъланув хусусиетлери.....	15
6.	Ерли э-идареси севиесинден э-демократиясы.....	16
7.	Къырым мухтар джумхуриетте ерли э-идаренинъ инкишаф девирлери.....	17
8.	Къырым мухтар джумхуриетининъ ерли э-идаресининъ инкишафы идареси.....	18
9.	Бухран шараитинде ерли э-идареси.....	18
10.	Къырым мухтар джумхуриетининъ ерли э-идаресинден бекленильген нетиджелер	19
11.	Нетиджелер.....	20

1. Къырым Мухтар Джумхуриетинде электрон идаренинъ инкишаф принципери региональ меркези олгъан ерли идарелиги севиесинде электрон идарелиги оларакъ

Къырым Мухтар Джумхуриет э-идарелигининъ инкишаф принципери Украинанынъ умум э-идарелиги эсасында яратылгъан, оларнынъ талапларына бойсунгъан ве оларнынъ э-идарелиги тешкиятландырув хусусиетлерининъ мундерижджесини региональ меркези олгъан ерли идарелиги севиесинде электрон идарелиги кенълештире:

1. Къырым Мухтар Джумхуриетинде ерли электрон идарелигининъ инкишаф процессии Украинанынъ бутюн электрон идарелигининъ инкишаф къысмыдыр.

2. Къырым Мухтар Джумхуриетинде электрон идарелигининъ инкишаф концепциясы Украинанынъ э-идаре инкишаф Концепциясынынъ теркибий къысмы ола. О, э-идарелиги тешкиятландырув хусусиетлерининъ мундерижджесини региональ меркези олгъан ерли идарелиги севиесинде электрон идарелиги кенълештире.

3. Къырым Мухтар Джумхуриетинде ерли электрон идарелигининъ инкишаф сиясети яшагъан ерлернинъ э-идареси субъектлерининъ башлангъыч севиесинде терс багънынъ тешкиятландырувыны козьде тута, оларнынъ территория джемиети ерли меселелерни Украина Анаяса ве Къанунлары черчивесинде озълери мустакъиль чезмесининъ акъ-укъукълары бардыр.

4. Ерли э-идарелигининъ инкишаф тешкиятландырылувы эр бир яшагъан ерлернинъ Къырым Мухтар Джумхуриетнинъ административ-территориаль бирлеми оларакъ бир типли олмакъ керек. О, информатив-аналитик ресурснынъ ичтимаий, икътисадий, табияткъорчалав ве ландшафт-экологик сыфатында генераль планлар ве къурулуш къаиделери эсасында темелленмек.

5. Къырым Мухтар Джумхуриетинде ерли э-идаре инкишаф сиясети девлет севиесинде реаль ве электрон демократиянынъ енъишине эаслана. Украин къануниетнинъ базасыны ич бир маниясыз инкишаф этмек ве ишлетмек.

6. Ерли информатив ресурсларнынъ эсас группаларынынъ учёти ве мейдангъа келюви оларнынъ бир структурада тешкиятландырылувы устюнде эаслана. Ондан гъайры:

- яшагъан ернинъ Низамнемесининъ ишленильмеси, онынъ къурулуш имкъанларынынъ тасвирини ве территорияль джемиетининъ вазифелерини козьде тута;
- системанынъ ичтимаий, икътисадий, табияткъорчалаав ве ландшафт - экологик талапларнынъ критерияларыны омюр кейфиетине котермекнинъ ифаделеве;
- ерли идаренинъ программ ве орган информатизациясынынъ проектлерини яшагъан ер Низамнемесининъ реаль этюв талапларынынъ инструменти оларакъ мейдангъа кетирюв. Олар Миллий программасынынъ информатизациясына догъру олып кельмек кереклер;
- шеэркъуруш объектлернинъ алып барувы территорияль-мулькю комплекслернинъ ерли, мал-мулькю ве кадастр ишлеринвентарихациясына коре эр бир къуруйдыгъа шеэркъуруш объектлернинъ алып барувы керектир;
- шеэркъуруш планларнынъ ве къурулуш къаиделернинъ шекиллendirюви ве кирсетюви ве яшагъан ерлернинъ территорияларыны ишлетюви.

1.1. Ерли э-идаренинъ инкишаф саасында ифаделюви ве анъламы

Ерли э-идаренинъ ифаделенмеси ве анъламлары Украина э-идарелиги инкишаф Концепциясынынъ категорий-анъламлы аппаратыны кенъештирелер, онынъ джедвелини къошумча анъламларнен ве ифаделенювнен э-идарелигининъ инкишаф саасыны толдуралар.

Автоматик ишлетюв ер (АИЕ) – топлам, янъыдан бакъып чыкъув, яратув, сакълав ве файдалангъан инсаннынъ функциональ хусусиетлери информациясы берювнинъ аппарат-програмлы комплексидир.

Къырым Мухтар Джумхуриетинде электрон ерли укюмет – Къырым Мухтар Джумхуриетинде акимиятнинъ темсильи ве ерли органларыдыр, олар электрон информацион-коммуникатив технологиялары ярдымынен информацион муитте косьтерильген.

«Къырым Мухтар Джумхуриетинде э-идарелиги инкишафынынъ региональ меркези» э-порталы – физик ве юридик шахсиятлернинъ, ерли идарелигининъ субъект системасы озъара мунасебетлери «терс багъ» режимде планлаштырылгъан э-порталдыр.

Ерли э-идарелигининъ азыр олув индекси – индикаторларнынъ топламы, олар ерли э-идарелигининъ информацион муит алыны ве темсильи ве ерли азаларнынъ (органларнынъ) информацион ресурсларгъа кириш темин этювининъ севиесини косьтере.

Ерли эидарелигининъ информацион муити – информацион ресурсларнынъ, техник ве программ васта къорчалавларынынъ, янъыдан бакъып чыкъувнынъ ве ерли орган акимиятнинъ информациялар бермелернинъ топламлары.

Малюмат алгъан территориаль джемиети – конкрет бир ерде яшагъан Украина халкъынынъ бирлемидир.

Ерли эидарелиги – реаль заман режиминде ерли идарелиги иджрий ве буюрий тешкиятландырылувы системасынынъ земаневий усулыдыр.

Ерли информацион ресурсы – информацион-аналитик шейлернинъ топламы олып келе.

Э-идаресининь информацион-аналитик инаетининь мааллий сиясети – озь-озюне идаре этюв ерли системасыны хабер этюв макъсадынен къулланылгъан эсас ёнельме ве усуллар топлулугъыдыр, ве оларнынъ информацион муитни инкишаф этмек ве территориаль джемиетни хабер этюв макъсадынен ишлетильмесидир.

Мескюн ернинъ мааллий озь-озюне идаре этюв системасы – мескюн ернинъ территориаль джемиетнинъ ве мааллий озь-озюне идаре этюв органлар топлулугъы. Айны мескюн ер Украинанынъ мустакъиль мемуриет ве территориаль бирлеми олып келе. Ичтимаий идаресининъ

Къырым Мухтар Джумхуриетиндеки статусы – мааллий озь-озюне идаре этювдир. Онынъ темсильджи органы Юкъары Шура олып келе. Бу Шура озь векялетлернинъ сынъырларында Къырым Мухтар Джумхуриетинде эда этильмеси меджбурий олгъан къарарларны къабул эте.

1.2. Мааллий э-идаресининъ инкишаф сиясети

Мааллий э-идаресининъ инкишаф сиясети, Украина девлет сиясети инкишафынынъ теркибий къысмы оларакъ, информацион джемиетнинъ ве э-демократиянынъ мескюн ерлерде, регионларда ве девлетте гъайрыдан къурув эсас васталарындан биридир. Бу сиясет территориаль джемиетлерге оларнынъ мемуриет ве территориаль бирлемлерининъ маддий ве малие темелининъ идареси акъкъында хабер эте. Айны сиясет Украинанынъ физикий ве юридик шахыслар, акимет ве джемиет сыфатында партнёрлыкъ инкишафына, ерли ве девлет э-идаренинъ эпси субъектлер япкъан арекетлернинъ эффективлигини арттырмакъ ярдым эте.

Мааллий э-идаренинъ сиясетини ерине кетирмек ичюн невбеттеки эсас иш-арекетлер керек:

- Украина э-идаресининъ девлет сиясетнинъ керекли къурулмасы шеклинде, мааллий идаресининъ инкишафы ичюн сиясет шекиллendirюви; позитив ичтимаий ве икътисадий чевирилювлернинъ тезлештирмеси;
- Мескюн ерлерининъ низамнамелеринде мааллий э-идаресининъ инкишаф сиясетинде невбеттеки эсасларнынъ тасдикъланмасы:
 - ✓ Ватандашларнынъ мескюн ернинъ инкишаф планлаштырувында укъукъ ве мусулиетлери боюнджа джемаатнынъ озь-озюне идаре этюв принциплери, къурулгъан объектлер шеклинде мулкьетнинъ идаре этюви, ерли бюджетнинъ келирли къысмынынъ шекиллendirюви, иш ерлерининъ микъдарыны арттырув, истисалнынъ техноген, санитар ве табияткъорув хавфсызлыкъ талапларнынъ риает этюви;
 - ✓ Эпси вазифели шахысларнынъ укъукъ ве месулиетининъ ачыкъ олмасы боюнджа мааллий озь-озюне идаре этюв органларынынъ теркиби ве функцияларынынъ эсаслары;
 - ✓ Джемиет ве мааллий озь-озюне идаре этюв органларынынъ озь ара, джемаатнен, физикий ве юридик шахысларнынъ иш бирлиги принципери;
 - ✓ Мемурларгъа талаплар ве гражданлар техниканы бильмеси ве окъув джерьяныны, окъутув тренажёрлар эсасында, дистанцион тасиль усулынен инает принциплери;
- Территориаль джемиетнинъ ве мааллий озь-озюне идаре этюв органларынынъ ерли идареси ве шеэрлер арасындаки «терс алякъанынъ» мукеммелештирюв ёлунен бир фикирге кетирилген фаалиетинъ э-демократияны татбикъ этюви. Бу алякъа Судакъ шеэриндеки «Къырым Мухтар Джумхуриетиндеки э-идаренинъ инкишаф региональ центр» э-порталы темин эте;
- функциональ АРМ яратув вастасынен Административ эснасларнынъ информатизациясыны арттырув. Бу АРМ эпси левазимли шахысларнынъ энъ къыйын вазифелерини беджермек хызмет этелер;

- функциональ АРМ эсасында ерли озь-озюне идаре этюв идаресининь информацион-аналитик ве информацион-коммуникацион инфраструктураны яратув. Бу инфраструктура э-демократияны ерине кетирмек ичюн темели оладжагъы козьде тутыла эди;
- хызметчилернинь, гражданларнынь, бизнес векиллерининь ерли э-идаресининь технологияларнен насыл къуullanмакъны огретмегининь темин этильмеси;
- ерли э-идаресининь инкишафы даа да темелли олгъаныны системасынынь яратылмасы.

2. Ерли э-идаресинининь инкишаф зеинлери

Ерли э-идаресинининь инкишафына зеинлерни ве оларны тутмакъны ве тезлештирювни анъламакъ ичюн, невбеттеки эсас усулий принциплерни айырмакъ керек:

1. Информацион джемиетнинь (эсас рычаглары – э-демократия ве э-идареси) укъукъларны Украинанынь «Украинадаки информацион джемиетнинь инкишаф эсаслары» деген Къануны бар. Мында Украинанынь информацион джемиетнинь инкишафы биринджи ерге къоюла.
2. «Информатизация Миллий Программасы акъкъында» деген Къанунында бу Программанынъумумий шекиллendirюв, эда этюв ве тюзетюв эсаслары айырыла.
3. «Информатизация Миллий Программасы акъкъында» Къанунына коре, программа бир сыра озь ара багълы олгъан вазифелерни беджере: малие, маддий ве техникий ве башкъа ресурсларнынь къуullanылувы; ширкетлернинь, тешкиятларнынь, эпси мулькиет шекиллер тешкиятлар фаалиетлернинь координирлеви.

Бойледже, ерли э-идаресинининь инкишаф зеинлери боюнджа невбеттеки нетиджелер чыкъармакъ мумкюн:

- Ураинада э-идареси системасынынь инкишафында дигер девлетлерде дайын айны хусусиетлери бар(инкишаф севиелери малие алында корюне).
- Дюньявий амелиятында э-идаресининь шекиллендирюв ве фаалиетинде кескин хусусиет бельгилемей.

1. Къырым Мухтар Джумхуриетинде э-идаресининь кирсетильмеси ве инкишафы бойле хусусиетлерни бельгилей: чешит миллетлернинь, динлернинь чокълугъы, ве бунен багълы ичтимай ве икътисадий инкишафы денъишип тургъаны;

2. Электрон технологияларнынь кирсетильмесине аз малие этюви ве техникий илерилемеси адамларда меракъ догъурмагъаны кедер эте;

3. Территориаль джемиетнинь азаларында умумий саиплик дуйгъу ве месулиетлик ёкъ олуву.

4. Информацион мусавийликни шекиллендирмек ичюн акимият органларнынь WEB-сайтларнынь микъдары, теркиби ве кейфиетини мукеммелештирмек ичюн;

5. Украинанынъ «Гражданларнынъ муамелеси акъкъында» деген Къанунына денъишмелер кирсетмек керек.

3. Маалий э-идаре инкишафынынъ макъсады, фаалиетининъ предмет иве эсас вазифелери.

Къырым М Дж маалий э-идаренинъ инкишаф макъсады шахыслар ве оларнынъ корпоратив ве джемиет ерли озъ-озюне идаре этюв органы ве дигер акимият органнен бирликте территориаль джемиетке кирген бирлешвнынъ арасында э-демократиянынъ инкишафы сайыла.

Къырым М Дж маалий э-идаре инкишафында фаалиетининъ предмети э-ярдымнынъ кейфиетини европа стандартларгъа кетирмекни. Юридик ве физик шахсиетлерни малиегенде. Оларнынъ корпоратив ве джемиет бирлешувинде ачыкълыкъны ичине къаплап ала.

Субъектлернинъ истеклерини ерине кетирмек ичюн маалий э-идаре инкишафында бойле эсас вазифелер белгилене:

- Ерли э-идаресининъ субъектлер тарафындан электрон информацион ресурсларны яратув зеинлерининъ ерли информатизация программаларынынъ уйгъунлыгъынынъ темин этилюви:
 - Информацион ве коммуникацион технологиялар кейфиетининъ мукеммелештирюви;
 - Физикий ве юридик шахыслар ичюн э-хызметлернинъ кейфиетлерни юксек севиеге котермек, процедуранынъ саделештирюви ве оларны алмакъ ичюн масрафларны азлаштырмасы;
- Чешит севиеге аит адамнынъ информацион хавфсызлыкънынъ керекли дереджени темин этильмеси: физикий шахыс сыфатында – шахсий мулкьетнинъ саиби, территориаль джемиетнинъ азасы сыфатында – маалий оз-озюне идаре этювнинъ маддий ве малие эсаснынъ саиби, Украина миллетнинъ векили ве гражданы оларакъ – табиий шартлар ве девлет ресурсларынынъ саиби;
- Маалий озъ-озюне идаре этюв органларынынъ фаалиети акъкъында малюматы ачыкъ ве кечилирли олмасы;
- Физикий ве юридик шахысларнынъ «ачыкъ девлет ве коммуналь» малюматына келирни темин этмеси;
- Ерли къаиде иджадынынъ къанунлар чыкъарув темин этильмеси;
- Маалий э-идаренинъ тешкилят ве технологик эсасларыны Украинада девлет э-идаресининъ инкишаф концепциясынынъ талапларыны, ерли имкянларни ве хусусиетлерни козьде тутып, темин этмек керектирлер.

4. Къырым Мухтар Джумхуриетинде маалий э-идаре инкишафына аит олгъан укьукъ къаиделерининъ темин этильмеси

Бугунъ, къанун чыкъарув темин этильмеси толу дегиль.Бу вазият ерли э-идаресининъ инкишафыны тута. Меселя, Юкъары Шуранынъ Актлары ве КъМДжнинъ Назирлик Шурасынынъ эсасында къанун иджадияти, сайлама шекилинде невбеттекилеринен сынъырлана:

1. Къырым Мухтар Джумхуриетининъ Юкъары Шурасынынъ «Къырым Мухтар Джумхуриетининдеки умумтасиль, мектептен тышкъы, профессиональ-техник ве алий окъув юртларынынъ информатизациясы Джумхуриевий программасы » акъкъында 2006-2010 сенелерине къарар чыкъарылувы «Окъутув ве илим информацион ве коммуникацион технология» Девлет программасыны ерине кетирмек макъсадынен ишлетильген.
2. «Электрон информацион ве китапханевий ресурснынъ джумхуриевий системасыны яратув тедбир планнынъ тасдикъланмасы акъкъында» КъМДж-нинъ Назирлер Шурасынынъ къарар чыкъарылувы.
3. «Джумхуриет электрон реестр инновацион теклифлери ве инвестицион мейданлар акъкъында» КъМДж-нинъ Назирле Шурасынынъ къарар чыкъарылувы.

4. «Иш весикъаларнен иджра акимиятнинъ меркезий органларнен электрон почта вастасынен аджеле денъиштирюв тертиби акъкъында» КъМДж-нинъ Назирле Шурасынынъ къарар чыкъарылувы.
5. «Къыйметли весикъаларнынъ электрон айланувы ве Къырым джумхуриет депозитариясы акъкъында»
6. Бир сыра башкъа белли бир къаиделерге бойсунгъан, саа чизгилерни ташыгъан актлар.

Маалий къаидесининъ иджаткъарлыгъынынъ кейфиети КъМДж-де Украинанынъ къанунлары баягъы перспективасы бар. Бу ишнинъ системалы ве эффектив тешкиятландырувыны ерли идаре органларнынъ къаиде яратув имкянларынынъ эсасында файдаланув. Мисаль оларакъ:

- а) акъча салымы меселеси етерли дереджеде чезильмегени. Маалий идаре органларнынъ фаалий чалышмасына дикъкъат айырмакъ керек;
- б) маалий э-идаресининъ зеинлерини тешкиль эткенде, укъукъ къаиделерининъ умумий назарий «бошлукъта, вакъытта, объектлер тегереги боюнджа ве иляхре» чалышув принциплерини унутмакъ керекмей;
- в) укъукъ къаиделерининъ тюрлерини къуullanувы бир чокъ къарарларнынъ илерилемесине ярдым эте;

г) бу фаалиет периодында эсас проблема оларакъ актив арекетлернинъ план къабул этювини косьтере. Бу эм техник прогрессорнынъ белли мерагъынен, эм де мадий стимул-реакциялыгъынен олмакъ мумкюн. Бу техник ве идеологик тешвикъат шараитинде илерилемек мумкюн.

5. Земаневий информатив коммуникация технологиялары ишлетилюви ярдымы иле электрон хызметлернинъ ерли акимieti азалары тарафындан теслим этюв васталары

Информатив-коммуникация технологияларнынъ эсасында, ерли акимiet азаларынынъ теслим этюв хызметлери «э-идаре»нинъ бир фаалиет темеллеринден биридир. Бу, бир де бир ерде яшагъан инсан эгер кельсе о, административ хызметлерни къабул этмек мумкюн демектир. Бу вазифе Украина Къануннынъ «Административ хызметлери акъкъында» кирсетмесини козьде тута.

5.1. Ерли информатив э-ресурсларнынъ кечирильмеси ве яратувы эсасында ерли сиясети

Украина назирлер Кабинети 4-юнджи январда 2002-инджи сенеси «Иджра акимiet азаларнынъ фаалиет малюматларнынъ Интернетте нешир этюв низамы акъкъында» Къарарны чыкъарды. Бунъа коре, иджра акимiet азаларнынъ фаалиет малюматларынынъ колеми, мундериждеси, тертиби пекитильген. Интернетте бу публикацияларгъа (неширлерге) къошумча оларакъ иджра акимiet азаларнынъ фаалиети малюматларынынъ территория инкишафы керектир, чюнки девлети ве коммуналь хызметлерининъ пара айырымасы ве кейфieti муимдир, олар инсан озюнинъ яшагъан еринден де акъча айырымасыны козьде тута

Бойледже, электрон хызметлерининъ берилюв процедурасы информатив-коммуникатив технологияларыны ишлетюв ёлунен алына. Лякин, базы проблемлер ортагъа чыгъа. Биринджиден, бу хызметлернинъ ерли дереджесинде ве керекли фактынен юз-юзге корюшюв, экинджиден – оларнынъ кейфиеден. Бунен берабер хызметнинъ сайысы бир вакъыт ичинде мукемеллештирюв иле илишмек мумкюн. Олар олгъан процесслернинъ берильмеси «рутин шекильде» ве янъы шекиллерни темсиль этювинден ибарет.

Мисаль оларакъ, бу тек ерлер информация программасы иле иришмек мумкюнлиги мевзуларгъа таркъала.

1. Халкъны «Сайдамлыкъ иштирагъы» ве оларнынъ джемаат музакире этювде бирлешмелери. Бу бирлешмелер мескин ерлернинъ эсас планларыны ишлетип чыкъарув вакътында ве къуруджылыкънынъ къанунлары ве ерлернинъ ишлетилюв нетиджесинде пейда олалар, чюнки бу саада маддий ве финанс Тимин этюви ве аятий фаалиети, эм де онынъ кейфиети козьде тутула:

а) шеэрнинъ планировкасы (картографик ве метин шекильде).

- *социаль-экономик инкишафына келишикли территориялар ве этрафтаки муитнынъ къорчалав программасынынъ тизилюви;*
- *ерлернинъ функциональ айырувлары ве ер къысымларынынъ вазифесини таинленюви;*
- *Еенинъ мультке сайлав, чыкъарув, берюв, къуullanувгъа берюв, стып алув ве сатув;*
- *къуullanув усулларыны денъишюви ве ер къысымларынынъ къурулушы суалини физик ве юредик шахсиет тарафындан чезилюви;*
- *къуullanув ерлернинъ къысымларда ве къурулуш усулларыны тезбид этюви;*
- *бутюн къурулушларнынъ чешитлерини ерлештирюв ве эвель-эвельден къуруладжакъ ерини анълашув, къурулушкъа рухсет берюв ве ер къысымларынен баикъа чешит файдалануву;*
- *территориягъа экономик къыймет кесюв ве ернинъ пара джеэтинден къыйметини анъламакъ;*
- *ескюль пунктларны сынъырыны денъишювини ве шахсиетлерде диггер территориялар ер къысымларынынъ къызыл сызыкъларыны тесбит этюви;*
- *энь эсас инкишаф ве финанс темин этиледжсек ерини таинленюви (налог льготаларынынъ дотацияларнынъ тесбит этюви, ве девлет, область, район бюджесинде келип чыкъкъан субвенциялар);*
- *экономиканынъ саасында инкишаф этюв програмасынынъ ишлетюливининъ координация япылувы;*
- *эмиетнинъ махсус шараитте инкишафы территория реестлернинъ тертиплештирюви;*
- *социаль, муэндис ве транспортнынъ инфраструктурасы проектировка этюви;*
- *территорияларнынъ умумий меракълары келишикли территориаль джемиетининъ таин этилюви, бунен берабер келеджекте мескин ерлер инкишафына ер тутулувы.*

б) айры ерлер къысымларынынъ территория сынъырыны алып ташламакъ ичюн соров (картографик ве метин шекили).

- *эвли территориялар ве проектировка япылгъан эвлер;*
- *джемий къурулушлары ве диггер шеэр къурулуш объектлери ичюн айырылгъан ер къысымлары;*
- *ашиллендирюв ве раатландырув объектлери;*
- *арткъач ер къысымлары келджекте яшав ичюн ве джемиий биналар ве къурулушлар (эгер олгъан къурулушнынъ территориясынынъ пайлаштырувы олса);*
- *умум файдаланув территориялар.*

- *мукъавеле, махкеме къарары муджибиндже я да къанун тарафындан бельгиленген башкъа низамынджа ер участкалар ичюн къулланылгъан территорияларнынъ сынъырларувы*

в) ичтимаи идаре этювнинъ яхшылаштырувына даир запрослар:

- *административ-территориаль бирлемлернинъ эалесини къуруджылыкъ весикъаларнынъ ишлетьмесине хабердар этюв;*
- *ер участкалар, ерли къуруджылыкъ къиделери, планлаштырув, денъшимелернинъ ичтимаи музакереси;*
- *ичтимаи музакере нетиджелернинъ теклифлериве къайдларны козьден кечирюв; оларнынъ учёты, джемааткъа бильдирюви;*
- *территориаль джемаатлар мерамларнынъ бир фикирге келюви;*
- *кутьлевий малюматлар вастасы ярдымынен малюмат берюв;*
- *ерли къуруджылыкъ къаиделернинъ джемааткъа еткезюви ве ачыкъ олувы;*

2. Мескен коммуналь, истисалмунасебетлери акъкъында бутюн аналитик малюматлар. Айыры эсабат системаларнынъ тешкиль этилюви:

- Бедава хызметлер ичюн мемурлар тарафындан этильген хызметлер ичюн;
- Башкъа хызметлер ичюн.

Э-идаренинъ инкишафы ичюн вазифелернинъ программ шекиллерине шу концепция мундереджесининъ невбеттеки кенишлетюви э-идаре инкишафынынъ ичтимаи мунасебетлерининъ янъы басамакъ оларакъ концентрация этильген идеология ифадесине басамакъ керек.

Электрон хызметлерни берюв махсус меркезлернинъ тешкиль этильмесине бозуна. Call –меркезлер яни информацийон-аналитик меркезлер. Физик ве юридик шахыслар бу меселелерни «Укрпочта» муэсина ярдымынен чезелер.

Информацийон аналитик меркез ерли идаренинъ оппарат-программ базанен багълана.

Ерли джемиетлернинъ Украина ве дюнъянынъ джеми информаций джемиетлерине даа да кениш кирювни теминлемек ичюн ИАЦРнынъ КъМДж-де ерли идаренинъ информаций ресурслары ве аппарат программа база оларакъ бир региональ меркез вастасы ярдымынен ве сонъра электрон идаренинъ Украин къолтутув меркезинен багъ назаргъа алына.

5.2. Ерли мешурларнынъ «терс багъыны» тешкиль этюви

Ерпи озь-озюни идаре этювнинъ эффектив системасы территориаль джемиетлерине кирген залининъ заруриетлери ве менфатларына, «клиент ичюн ориентирленген» моделини козьде тутмакъ керек. Лякин меселе шунда ки, шимдики вакъытта эали акимият тарафындан къабул этильген къарарларгъа тесир этмек ичюн эффективлиги керек олгъан идаре этюв джерьянына кирмей. Бу макъсаднен ерли озь-озюни идаре этювнинъ энъ муим элементи оларакъ «кери багъ» системасы меркезде тура. Бу система ерли идарелерге систем аляметлерни къоша: тургъунлыкъ, мустакъиллик, макъсадкъа ёнелиш, юксек интеграцион къабилиет. Шимдики э-технологияларнынъ илим-техника инкишафве джемиет анълылыгъы заманында бу меселе озь даимийлиги тарафындан чезильмемеджек деп сайылмай ве разылыкъа коре ве джерьянда бутюн тарафларнынъ менфаты ичюн чезиле билер: кери багънынъ тешкиль этильмеси идареджи малюматлар пайлашувынынъ юксельмесине имкян ярата билер.

Ерли э-идаренинъ концепциясы онынъ тешкиль этильмеси ичюн энди даа да терен базаны козь огюне ала.

Электрон къабулхане – малюматларнынъ идентификациясы, маршрутизациясы ве янъы ёнелиши.

Информаций-аналитик инкишаф меркези – малюматларны аналитик ишлетильмек ичюн япылгъан багъ.

Терс багъы системасынынъ терминалы къуullanувнынъ СОСкъа вастасыз кирюви ичюн япылгъан аппарат ве програмлы комплекси

Малюматларны еткизюв системасы – СОС къысымлары арасында багъны теминлей.

1. СОСны къуullanгъанлар – регистрация этильген кери багъ системанынъ клиентлери: эали (сакинлер ве мусафирлер), мескюн ер муэссиселери (ерли озь-озюни идаре этюв органларнынъ векиллери, бизнес векиллери, ЖКХ муэссиселери ве ил.). Бунынънен берабер СОСнынъ бутюнъ къуланьджылары бир тарафтан малюмат бериджилер, диггер тарафтан исе малюмат алыджылар оларакъ медангъа келелер.

2. Незарет этиджи органлар – олгъан къануниет мадделернинъ эда этильмесини, малюмат къорув талапларны, хызметлернинъ муддетини ве кейфиедини незарет эткен девлет муэссислер.

3. СПД – чешит тюрлю порталлар вастасынен багъны теминлеген «информацион шина», СОС кьулланыджылар ичюн чешит тюрлю севиелерде багъ порталлар вастасы ярдымынен багъны теминлей: «тышкы севию» - региональ севиеси ичюн ве «ички севию» - ерли озь-озюни идаре этюв органлары ичюн.

ТСОСнынъ программ кысмы суаллер джедвелинен бераберликте интерфейснинъ булунмасыны козьде туту. Бу исе кьулланыджы тарафындан малюматны кирсетмеге, невбетте ишлетмеге чарелер бере. Суаллер джедвели – теречик шеклинде джедвели(запрос, сымарыш ве иляхре), кьулланыджы тарафындан хабер бермек ичюн керек.

«Тест режим», кери багъ схемасы суаль-джевап шеклинде тешкиль этиле ве оны беджерген васта Форум шеклинде мемурет органлар сайтларында козьге алына.

Меселелер иле интерфейснинъ булуны.

Доступ севиелери:

1. Авторизациясыз доступ (авторизация керекмей). Бутюн сайтларда теминлене. Эр бир кьулланыджыга умумачык малюмат алмагъа имкян бере (информацион малюматлар, хаберлер, илялар ве иляхри).

2. Авторизация олунган кьулланыджылар ичюн кирюв. Даа толуджа малюматлар ве кенишленген хызметлер джедвелини алмагъ имкян ярата.

Берильген хызметлер джедвели:

1. Булунган ерине коре хызметлер. «Юкьары севию» регистрация олунган кьулланыджылар ичюн берильген УМУМИЙ кирюв хызметлернинъ джедвели.

2. регистрация Ерине коре хызметлер. «Ашагы севию» сайтында » регистрация олунган кьулланыджылар ичюн берильген шахсий кирюв хызметлернинъ джедвели.

Схемада эки севию сайтлары кьулланыла.

1. Юкьары севию сайты – региональ севию органларнынъ сайты.

Функциональ оларакъ «терс багъ» ишнинъ черчевесинде мескюр севиюнинъ сайтлары кьулланыджыны авторизация (локализация) джерьянында келишикли «ашагы сайтына» ёллай. Бу севиюнинъ сайты кьулланыджыга тек умумий кирюв хызметлерни бере. Ве СОСнынъ тышкы порталыны тешкиль эте.

2. «Ашагы севию» сайт кьулланыджы регистрация олунган территорияга даркъалган веялет ерли органларнынъ сайты. Мусафир оларакъ регистрация этильген кьулланыджыгы бу севиюнинъ сайты тек умумий кирюв хызметлерни бере. Башкъаджа регистрация этильген кьулланыджыларга (сакин, мулк саиби ве иляхри) шахсий кирюв хызметлер бериле. Бу севиюде СОСнынъ ички порталы мейданга кетириле.

Сайтлар ара багълары ичюн хызмет этиджи интерфейс кьулланыла. Сайтка кирмек ичюн WEB муитте къабул этильген стандарт интерфейс кьулланыла. Сайтлар информацион-коммуникацион сетнен – локаль ве глобаль сойларынен багълы.

5.3. Электрон технологияларнынъ къуланувында малюматларнынъ сакъланув хусусиетлери.

Информацион-коммуникатив инфраструктурада ве аппарат-программ васталарынынъ бильги базаларында шахсий ве/я да халкъара акъкъы «терс багъынынъ» иштиракчилернинъ мульки оларакъ малюмат къорчалавны тешкиль этмек – бу э-идаресининъ инкишафынынъ хусусиети.

Бойле янашув имкян бере:

- кунде земаневий талаплар черчивесинде электрон идаренинъ техник имкянларны комплекс тарзда къуланмакъ;
- мескюн ернинъ информацион структурасыны образлар ве анъламларны бир система оларакъ къуланувынен инкишаф этмек;
- э-демократиянынъ ве э-идаренинъ базасы оларакъ шеэр (кой) информацион муитине перспективалы информацион э-технологияларны кирсетюв.

Амма кягъыт менбаларда информацияны механик ишлетювине бакъкъанда э-технологияны ишлеп чыкъаргъан адамларгъа э-малюматларнынъ къорчалав хусусиетлерине дикъкъат айырмакъ керек:

1. Малюматларнынъ хусусиетлери иле багълы олгъан къорчалав талаплар. Малюматнынъ эсас хусусиетлери: керчеклик, бутюнлик, кечиллик, имаелик, кыйметлик. Весикъаларнынъ дёнеми кягъыт менбаларда айры ишнинъ ималында къорчалав акс этиле. Виртуаль айланувда электрон малюматлар хусусиетлерининъ бозылувы малюматнынъ мундериджеси ёкъ олгъанына къадар таркъала биле. Э-малюматларгъа хас олгъан хусусиетлерининъ къарчалав шартлары – бу керек олгъан э-технологияларыны тертип эткенлери. Бу э-технологияларнынъ дёнемини учёт терк этмейлер.

2. Эсас шартлар ве талаплар э-технологияларыны къуланмакъ ичюн малюматларны техник тарафындан къорчалав норматив весикъаларда бельгиленгендирлер. Украинанынъ специаль багъы ве малюматларны къорчалав боюнджа девлет хызмети бугульки весикъаларнынъ талапларыны беджерювлерини контроль япа. МТКЪНВ-нынъ малюматларнен ишлемек боюнджа талапларыны беджермек шарттыр.

3. Электрон малюматлар кягъыт малюматлардан фаркълана. -технологияларнынъ темели – бу электрик сигналларыны къуланувыдыр. Онынъ ичюн малюматларыны къорчалавгъа электрик хавфсызлыгъынынъ темин этюв суаллери тесир этелер. Э-технологияларда электрик хавфсызлыгъынынъ бозулувы малюматларнынъ кысмен я да бутюнлей джоюлмасына кетире, эгер онынъ къорчалав копиялары ёкъ олса.

4. Э-технологияларнынъ земаневий къуланувы малюматларгъа нисбеттен биринджиден фаалиетнинъ автоматизациясыны япылувыны ишнинъ механик денъиштирюв ёлуен кягъыт малюматларнынъ электрон щекилине кечирюви. Яни инструмент денъише, амма къуланувнынъ технологиясы кягъыт малюматларнен файдаланмасы киби къала. Ббу хусусиетлер бойле шараитте малюматларнынъ чизгилерине буюк тесир эте биле. Келеджекте бу адисе буюк эм де финанс джоюкъларгъа кетире биле.

5. Малюматларнен чалышувда имнималь сынъыры олгъан малюматны хавфсызлувынынъ оптимизациясы – бу э-технологияларнынъ темелинде земаневий чешит-тюрюлю мешгъулиетлерни беджермек ичюн муим факторыдыр. Онынъ ичюн биринджиден информацион технологияларнынъ сайлавы муим ер тута. Бу технологиялар малюматнынъ телюке себеплерини ёкъ этелер.

6. WEB сайтлар ве Интернетнен кјулланувы аппарат ве программа хусусиетлери иле файдаланувны козьде тута. Бунен бераберликте бу хусусиетлернинъ малюматнен бир процессте иши тек олкаль дегтль де, амма эр ерлерге даркъалгъан ерлешмест де ола биле. Бу адисе иш кетишатында малюматларны теркибий кысымлар арасында берювине кюшумча дикъкъат айырмакъ керек. Интернет кјулланувы файдалангъан инсанларнынъ имкянларыны ве бу инсанларнынъ сайысыны, процесслерни чокълаштыра.

7. Малюматнынъ хавфсызлыгъы Украинанынъ Анаясасынынъ 32 маддесине эсасланып айры адам акъкъында малюмат алмакъ ичюн информациянынъ кјулланувы сынъырлы. Адамнынъ анаясаыс акъкъынынъ риаети – бу авторизация вазифелерининъ чезилюви; малюматнен кјулланувгъа акъ берювдир. Бу хусусиет э-технологияларнен берабер айры бир информацион технологияларнен кјулланувны талап эте.

8. Электрон малюматнынъ янъы информацион технологияларнынъ иши бутюнлик дереджеде малюматларнынъ хусусиетлерини кюрчалавыны темин этмек керек. Малюматларнынъ ишанчлы дереджеде хавфсызлыгъыны э-технологияларда аппаратларнынъ, программа васталарынынъ ве малюматларнен иш технологияларнынъ кјулланувы темин этиле.

6. Ерли э-идареси севиесинден э-демократиясы

Украинада э-демократия идиологиясынынъ концепцияси таин эте: «Электрон демократиясынынъ мундериджеси темсилий демократиянынъ кечиниш шартында информацион-коммуникатив технологиялар иле демократик процесслернинъ кјуветлештирюв макъсадыны багълап кјулланылууда тизиле. Адамнынъ ве гражданнынъ девлет меселелернинъ чезювинде иштирак этюви; девлет сиясет шекилленювини ве реализациясыны тесирини кјуветлештирюви; ерли суаллерни манасыны чезюви; акимет органларнынъ граждандаргъа шеффафлыкъ ве эсабатлыкъ кјуветлештирюви – бу электрон демократиясынынъ макъсады». Бу э-демократиянынъ кјурулышында делиллер косътеререк установкасы ола, амма белли бир территориаль джемиетнинъ мадий ве малий темелинде маиетли аспектлернинъ ве макъсаций ёлланмасынынъ инкишафында мухтадж ола.

Земаневий технологиялар ярдымларынен э-демократиянысербест чокътарафлы «эпсилернинъ эпсилеринен» технологик имкяны киби коръсетмесек, информацион-коммуникатив технологияларгъа бакъкъанда, темсилий демократия кечинишнинъ шартында э-демократия инкишафынынъ шекилленюви муреккеп процеси ола. Биринджиден, ерли идарелик севиесининъ инкишафы ичюн инновацион ресурслерге кечирилъме ёлгъа территориаль джемиетнинъ реаль акъкъы ве шахсий ве джемий мерагъына коре акиметнинъ чезюви ичюн демократия озю керек.

Экинджиден, информацион джемиетте бойле имкян чиновниклернинъчокълукъ э-идаре субъектлернен кюнушмакъ ичюн имкянлар ве бир де бир малюматнен кјулланмакъ ичюн юкъары рехберлернинъ рухсети.

Учюнджиден, информацион джеэтинден юкло кучлю ве чокъадамлы органларнынъ джемиет азаларынен кьонушмасыны кьорчалув системасыны кирсетюв (Украинанынъ Анаяасы 32 мадде).

Ерли идаре севиесинде э-демократия (онынъ кейфиети котерильсе), ерли идаре органларнынъ информатизация программасы эвельден азырланмаса яратылмаз.

Э-идаресининъ девлет сиясети ерли информатизация программасында анълаишлы ве реалистик олгъан маддий темин этюв системасында девирлернинъ реализациясы оларакъ э-демократиянынъ даркъалувы.

7. Къырым мухтар джумхуриетте ерли э-идаренинъ инкишаф девирлери

Ерли идаре севиесинде э-идаренинъ кирсетюви ве инкишафы рехберий весикъа оларакъ, Украина э-идаре инкишафынынъ реализациясынынъ дёрт девирини назарда тута. Бу девирлер КъМДж э-даренинъ инкишафы программасында ишлетьильген. Бу программа Концепция темелинде ишлетьильген ве узун вакъыт боюнджа девлет ерли имкянларны кучь-къувет иле къуветлендирюв.

Девирлер:

1. Украинада э-идаре инкишафынынъ биринджи девирде норматив-къануний базасы шекилленген, эм де электрон идаре субъектлернинъ бир стандартлары, протоколлары ве регламентлери иш бирлиги, эм де электрон информацион ресурсларнынъ миллий реестр, девлет акимият ве ерли идаре органларнынъ WEB-сайты мейдангъа кетирильген .

Бу девирде КъМДж шахсий джумхуриет реестр мейдангъа кетирильмек керек.

2. Экинджи девирде, э-идаре ярдымынынъ Украин меркези мейдангъа кетирильмек керек. Бу меркезден девлет электрон хызметлери (весикъаларны, лицензияларны, изинлерни берюв) реализе этильмек керек.

Бу девирде КъМДж ерли акимиятнинъ э-хызметлернинъ реестири мейдангъа кетирильмек керек.

3. Учюнджи девирде назирликлер, муэсселер, хызметлер бирлештирильген порталларнынъ яратылувы. Бу порталлар девлет акимият органларнынъ ве мемлекет граждaнларнынъ арасында экитарафлы мунасебетине ярдым этеджек.

Бу девирде КъМДж «терс багъынынъ» кьорчалувыны теминлейджек.

4. Дертюнджи девирде граждaнларгъа ве тешкиятларгъа бир олгъан бутюн электрон девлет хызметлерге келишкен бир WEB-порталны мейдангъа кетирилюви.

Бу девирде КъМДж WEB-3 элементли э-портал яратыладжакъ.

Ерли информатизация программасында бир порталдан ве э-идаре шлюзлерден граждaнларнынъ ве тешкиятларнынъ ерли акимият органларынен экитарафлы электрон мунасебетлери япыладжакъ. Шахсий информацион ресурслернинъ ве системлернинъ шекилленюв ве инкишаф база эсасында «э-хызметлерни» бермек – бу ерли идаре органларнынъ вазифелеридир.

КъМДж ерли э-идаре концепциясы э-идаре инкишафынынъ земиннинъ девири боюнджа, весикъаларнынъ ишленмеси суаллерини ве информацион ресурсларны яратылмасыны бакъып чыкъа. Джемиетнинъ яшайышы процесинде земаневий техник технологик васталарнынъ имкяныны къулланылувында э-идаренинъ процессинде озь манасына келишмек керек. Акимият ве джемиет органлар тарафындан файдалангъан адамларнынъ информацион ихтияджыларыны къанаатлендире.

8. Къырым мухтар джумхуриетининъ ерли э-идаресининъ инкишафы идареси

Ерли хусусиетлерининъ ве девлет сиясетининъ э-идаресининъ реализе этюв имкянларына ерли идаренинъ проектировка къысымларыны келишюв фаалиетлерине нисбетен назаргъа алувынынъ макъсадына етмек ичюн, къануний ве проектли ёллар ашагъыда берилле:

1. Ерли севиюде къануний, къаидели системаларынен берабер э-идаресининъ темин этювини яхшылаштырув;

2. Территориаль джемиети уставынынъ ролининъ, ерли севиесинде максималь шеклинде ишлетюви;

3. Четэль теджребесинен файдаланып, эр бир иджрайыджы ерли озь-озюни идаре этюв азасында махсус отдел, я да мескюн ерде олгъан «э-идаре» программасынынъ махсус статусынен инкишаф этмек ичюн векиль айырылмасы назарда тутулмасы керек;

4. «Э-идаренинъ» инкишафы фондларнынъ мескюн ерлерде яратув керекликни тедкыкъ ве музакере этювининъ макъсады бу иш ичюн бюджетнен берабер ярдымджы малие ресурсларны джелъп этювиндедир;

5. Ерли озь-озюни идаре этюв азалары тарафындан къануний ве къаидели актларнынъ джедвеллерини, мутенасип олгъан программа ве проектлерининъ эда этилювине керек олгъан бирлемджи теминликлерининъ азырланувы;

6. Умумкъырым масштабында кадрларнынъ огретюв системасынынъ тюзгюн этюв, хусусан мевазимликлерни, ихтисасыны котермек ве информаций технологиялар саасында азырлыгъыны, аттестация вакътында девлет тилинен бир севиюде незарет этювини тешкиль этильмеси;

9. Бухран шараитинде ерли э-идареси

Ерли озь-озюни идаре этюв бухран шараитинде (бухран алы, февкъульаде вазиети ве махсус девирнинъ алы) э-идаренинъ анъаневий аятий фаалиети адий тертипке къалмасы ичюн девлет тарафындан имкянларны сынъырлаштырув козьде тутмалы.

Аслында, бу э-идаренинъ субъектлери арасында къайтув багъынынъ севиеси экселтювинен ифаделенеджек. Бунъа етмек ичюн «ачыкъ» каналларындан малюматнен денъишмекни девлет тарафындан ясакъ этюв я да базы себеплер тапып, меселя, саибининъ къарар чыкъарув я да техник къарарындан фаалиетини токътатылмасы керек.

Бойле шараитте девлет идареси мескюн ернинъ сынъырында ерли э-идаресине чевирилъмеси лязимдир. Бу эалинен къайтув багъынынъ сакъланып къалувы бухран шараитинде девлет э-идаресининъ чешитинден биридир. О, э-демократия ерли севиесинде олгъаны ичюн девлетте олгъан вакъытынджа демократияны сынъырлашкъанына багъышлангъан тедбирлерни максималь шеклинде темин этюви:

- «ички портал» иле къаршылыкълы тесир электроник къабул этюв ИАЦР эписи АРМ ерли идаре азаларнынъ чиновниклери функциональ вазифелерини беджерюв ичюн, ичтимаи муниципаль хызметлерини бермек, олар исе малюматнен денишме (терс багъы) бир протоколгъа эаслана ве информаций-аналитик технологиялар ве информаций-весикъалы системаларнынъ ишлетюви;
- ИАЦРнинъ электроник къабул этюв ерине «тыш портал»нынъ ичинден кечирилюви озь-озюни идаре этюв азасынынъ чалышувында къорчалангъан системасынынъ терс багълары каналынынъ айырув эасында территориаль джемиети иле;
- «арбий усулларны» ве информаций-аналитик меркезлерни ишлетювини темин этюви идареси. Бу меркез бухрангъа къаршы чыкув суаллерни чезе ве эвель-эзельден ИАЦР тарафындан азырлангъан ерли озь-озюни идаре эткен азаларнынъ информатизация программасына эаслангъан. О, ерли э-идаренинъ кирсетювине ве инкишафына земин олып кельген.

Бойледже, ерли озь-озюни идаре этюв системасы толуджа бухрангъа эвель-эзельден азыр олув къабилиети олмакъ керек ве онынъ девлет идаресининъ меркезинден территориаль джумхуриети козьде алынмалы. ИАЦРнен багълы олгъан яратылувынен ве терс багъы системасынен ерли программаларынынъ информатизация олгъаныны себебинден девлет сиясетини э-идаресини сынъырлы талапларында мескюн ер севиесинде озь вакътында проектировка этмеге ве яратувгъа имкян бере:

- э-идаренинъ функциональ режими;
- э-идаресининъ эр бир режимине сынъыр къоюв;
- э-идаресининъ бир режимден дегирина кечюв критериялары.

10. Къырым мухтар джумхуриетининъ ерли э-идаресинден бекленильген нетиджелер

Э-идаресининъ инкишафына шараит яратув ве КЪМДЖ ерли озь-озюне идаре этюв азаларынынъ информатизациясыны бойле ёлларынен этмек мумкюн:

- информациянынъ къорчалувы;
- идарелернинъ къарар чыкъарувыны къабул ве имдат этюви;
- э-идаресининъ терс багъы;
- келишкли малюматларны керек весикъалар ве диггер шекильде сорав ве импорт этюви;
- ички порталы э-идареси ве тыш муитинде ИАЦР малюматларнынъ денъишмесинен багълы протоколлар тизюливи;
- ИАЦР эсасында озь-озюни идаре этюв азаларынынъ сайтыны тешкиль этюви;
- дестанцион имдан окъутув тренажорларнынъ яратылувы;
- шеэрни, регионларны ве девлетни инкишафыны макроэкономик косътериджилернинъ ве сырф незаретлерининъ тизильген сиситемаларнынъ козь этюви.

Бу социаль идаресинде дюньявий стандартларынен кълланмакъ ичюн имкян бере:

- беджерюв идаресининъ азалары ерли озь-озюни идаре этюв азалары ве халкъ арасында мунасебетни къавийлештире, бундан да гъайры бундан да гъайры девлетли олмагъан ичтимаий тешкилятлар ве бизнес структуралар арасында мунасебетлерини денъиштире;
- беджерюв идаре ве озь-озюни идаре этюв азаларнынъ девлет хызметчилерининъ бильги ве алышкъанлыкъ севиесини котермек, ве айры КЪМДЖ-де э-идаренинъ технологик ве информатин-коммукацион технологиялары профессиональ фаалиетинде эффектив къулланылувына нисбеттен;
- КЪМДЖ-де ерли э-идаренинъ ве ерли озь-озюни идаре этюв азаларыны информатизация этюв теджрибесининъ Украинанынъ башкъа регионаларына таркъатувы.

11. Нетиджелер

КЪМДЖ э-идаресининь инкишаф концепциясы «Возрождение» хагъара фондынынъ ярдымынен яратылган:

- «Электрон идаресининъ кирсетилуви, электрон демократия ве КЪМДЖ ерли озь-озюни идаре этюв азалары информатизация этюв тедбирлери» проекти №40464 эсасында;
- Меморандумнынъ черчивесине кирген «Электрон идаресининъ электрон демократияны ве ерли озь-озюни идаре этюв азаларынынъ КЪМДЖ ве айры Алушта, Судак ве Ялта информатизация этювини кирсетмеге ярдым эткен» умум программаны ишлев ве муджессемеге нисбеттен эмекдешликлери булардыр:
 - Украинаны информатизация этюви девлет коммитети;
 - КЪМДЖ-нинъ Шура Назирлиги;
 - «Держинформресурсы» девлет тешкиляты;
 - Акъярнынъ болюгинде олган умумукраин коммитетининъ ярдымынен ООН программа этрафындаки муити (СО УКРЮНЕПКОМ);
 - «Возрождение» халкъара фонды.

КЪМДЖ- де электрон идареси программасынынъ бу концепция эсасында яратыладжакъ ишлевлерде келеджекте бу программа иле разработка этильгенде бойле шейлерни козьге алмакъ керек: берильген ерли э-идаренинъ мундериждесининъ инкишафыны кенълештирмекни. Бу фаалиетнинъ конструктив принципни бойле болюклерге айырмакъ мумкюн: сайлама усулларнынъ, стандартларнынъ малюматларнен денъишюв протоколларнынъ ерли э-идаресининъ структурасыны анылатмакъ; функциональ, интеграцион ве техник проекттен бекленильген нетиджелер; девлет я да ерли бюджетни парасына япылган айны проектлернинъ мевджутлыгы; проектнинъ инвестиционлыгы ве инновацион джаживеллиги; финанс-ихтисадияты аспектлери, айры информатизация программасына пара айырув о, озь небетинде исе бюджет парасы ве джазибе этильген паралар иле яратыла; информатизацияны темин этмек ичюн мутехасызларнынъ окъутувына багъышланган тедбирлерни тешкиль этиви.

Проектнинъ рехберлери озюнинъ самимий тешекюрлерини проектининъ консультантларына, проектинъ лаббир этюви ве КЪМДЖ-де э-идаресининъ инкишафы концепциясынынъ ишлетювине теклифлерини бергенлери ве бедава чалышкъанлары ичюн, бильдире. Оларнынъ эмиети чокъ буюктир, чюнки оларнынъ япкъан ишлери пек муреккеп эди. Муреккеплиги шунда ки, Украинада ерли идаренинъ институты инкишафына нисбеттен базы норматив-къануниу эсасларнынъ чезильмегени. Идаре азаларынынъ информатизациясынен территориаль джемиетининъ финанс ве мулъкий эсасында адекват территориаларынынъ ишлетюви, шеэркъуруджылыкъ объектлерининъ системасы ве комплексы назарда тутула. Фаалиетнинъ акъибетлерине месуль олганлар:

Бельдей Марина Витальевна Украинанынъ Юкъары Шура Радасынынъ баш консультанты. Къурулыш, шеэркъурулыш региональ сиясети суаллерине джевапкъар.

Клименко Геннадий Алексеевич Украина Назирлик кобинетининъ ер ве инвестирлик советинде ер проблемаларыны чезюв группасынынъ азасы, техник илимлернинъ кандидаты.

Коваленко Николай Андреевич ер алякъалары, агросанайы комплексы ве этрафтаки муитни къорчалав Украинанынъ юстиция назирлигининъ къануний идаресининъ рехбери.

Козелков Сергей Викторович – ГП «Навигация ве идаре институтынынъ ильмий араштырма меркезининъ» мудири, техник илимлеринъ докторы.

Ларионов Александр Николаевич – ООО «Къырым аэрокосмос адженсы»нынъ баш муэндиси.

Омельянец Сергей Николаевич – Украина Юкъары Шура Радасында экологик сиясет, табииатшлетюви ве Чернобль катастрофаларынынъ ёкъ этюв проблемаларыны чезювине месулиетли консультанты, тиббиет илимнинъ кандидаты.

Синицкий Валентин Борисович – Джанкой районынынъ башы.